

INFORMAȚIE OPERATIVĂ
cu privire la evoluția social - economică a Republicii Moldova
(conform datelor disponibile la 30.11.2019)

Produsul intern brut a crescut cu 5,2% și a însumat 90,9 mld. lei în I semestru 2019. Valoarea adăugată brută creată în activitatea “Construcții” a avut cea mai mare influență asupra creșterii economice, asigurând 43% din creșterea PIB, după care “Comerțul cu ridicata și cu amănuntul, transport și depozitare, hoteluri și restaurante” – 21%; „Industria” - 11% din creștere, ”Informații și comunicații” – 10%, Tranzacții imobiliare - 5%, respectiv. Aceste activități au fost cele mai influente în prima jumătate a anului curent.

Creșterea prețurilor se accentuează. De la începutul anului 2019 rata inflației a constituit 5,8%, comparativ cu rata inflației de 0% înregistrată în aceeași perioadă a anului precedent. Rata inflației anuală (octombrie 2019 față de octombrie 2018) a depășit limita de sus a intervalului de variație al țintei inflației stabilite de BNM (5% +/- 1,5%), constituind 6,8%.

Leul moldovenesc s-a depreciat ușor față de dolarul SUA. De la începutul anului 2019 moneda națională a marcat o depreciere de 2,3% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 17,14 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2019 pînă la 17,53 lei la 31.10.2019). Față de Euro leul moldovenesc s-a apreciat cu 0,2%. Stocul activelor valutare de rezervă ale BNM la 31.10.2019 a atins o valoare de 3014 mil. dolari, majorându-se cu 1,5% comparativ cu nivelul înregistrat la sfîrșitul anului 2018 și cu 0,1% - față de situația la 31.10.2018.

Masa monetară M3 la sfîrșitul lunii octombrie 2019 a constituit circa 88,2 mld. lei și s-a majorat cu 9,7% comparativ cu sfîrșitul lunii octombrie a anului 2018. Evoluția masei monetare M3 a fost determinată preponderent de majorarea banilor în circulație cu 15,8%, volumului depozitelor la vedere – cu 16% și depozitelor în valută străină – cu 10,2%. Situația creditară se îmbunătățește: volumul creditelor noi acordate în ianuarie-octombrie 2019 a înregistrat o majorare cu circa 12,2% față de perioada respectivă a anului 2018.

Ritmul de creștere a cheltuielilor bugetare se temperează. În ianuarie-octombrie 2019 la bugetul public național au fost acumulate venituri în sumă de circa 50,9 mld. lei (cu 6,9% mai mult față de ianuarie-octombrie 2018) și cheltuieli – 52,7 mld. lei (mai mult cu 14,1%). Cea mai mare parte din cheltuieli sunt direcționate spre protecția socială, dar cea mai mică – spre protecția mediului. Bugetul public național s-a soldat cu un deficit de -1805,1 mil. lei, spre deosebire de perioada similară a anului 2018, când bugetul s-a încheiat cu un excedent în valoare de 1419,8 lei.

Valoarea totală a datoriei de stat administrată de Guvern la 31 octombrie 2019 a constituit circa 52,6 mld. lei, în creștere cu 2,4% față de data similară a anului 2018, preponderent ca rezultat al deprecierei monedei naționale. Datoria de stat internă a atins un nivel de 22,9 mld. lei și a înregistrat o diminuare de 0,2%. Datoria de stat externă a însumat 1,7 mld. dolari (29,6 mld. lei), fiind în creștere cu 2,2% (în creștere cu 4,6% - exprimată în lei). Nivelul de îndatorare a țării se încadrează în parametrii de risc stipulați în Programul Managementul datoriei de stat pe termen mediu (2019-2021).

Gradul de dependență a economiei naționale de exterior rămîne înalt. Conform datelor preliminare ale Balanței de plăți pentru primul semestru I 2019, deficitul contului curent a constituit 10,6% în raport cu PIB, transferurile persoanelor fizice (compensarea pentru muncă și transferurile personale) – 17,7%, acumularea netă de pasive la investițiile străine directe – 8,1%, balanța negativă a bunurilor și serviciilor – 26,7%.

Comerțul exterior se temperează. În ianuarie-septembrie 2019 exporturile s-au majorat cu 3,4%, iar importurile - cu 2,3%. Soldul negativ al balanței comerciale a constituit 2246,1 mil. dolari SUA, față de 2218,2 mil. dolari în ianuarie-septembrie 2018. Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi a constituit 47,4%, fiind mai mare cu 0,5 p.p. decât cel înregistrat în aceeași perioadă a anului 2018.

Remiterile de bani efectuate de către persoanele fizice din străinătate sunt pe un trend constant descendent. În 10 luni ale anului 2019 volumul total al transferurilor bănești din străinătate efectuate prin

băncile din Republica Moldova de către persoanele fizice au înregistrat o diminuare cu 5% comparativ cu perioada similară a anului 2018 și au însumat 1013,4 mil. dolari SUA. Diminuarea transferurilor a fost cauzată, în general, de stagnarea economiei Federației Ruse (țara din care provine cea mai mare parte din remitențe), contractarea cererii interne în Italia și recesiunea economică din Turcia.

Sectorul industrial înregistrează creșteri ne semnificative. În ianuarie-septembrie 2019, volumul producției industriale s-a majorat cu 2,7%. Creșterea înregistrată a fost determinată, în special, de majorarea industriei prelucrătoare (+3,1%), precum și a producției și furnizării de energie (+0,7%). Industria extractivă a înregistrat un rezultat negativ (-1,5%). Principalii factori care au menținut în creștere sectorul industrial au fost: dezvoltarea ramurii automotive și evoluțiile pozitive din sectorul construcțiilor, care au susținut creșterea ramurilor industriale conexe cu acest sector. Totodată, temperarea cererii externe a fost factorul de bază care a încetinit ritmurile de creștere ale sectorului industrial.

Producția sectorului agricol este în creștere. În ianuarie-septembrie 2019, volumul producției agricole a înregistrat o creștere de 3,2% (în prețuri comparabile), situație determinată, în special, de creșterea producției vegetale (+7,4%). Producția animalieră a înregistrat diminuare (-4,9%), din contul reducerii atât a producției (creșterii) vitelor și păsărilor (-5,1%), dar și a producției de lapte (-9,3%). Cele mai accentuate creșteri ale producției vegetale au fost înregistrate la floarea soarelui, porumb, legume de câmp, iar descreșteri - la tomate, grâu, struguri.

Activitatea investițională este în creștere. În ianuarie-septembrie 2019 volumul investițiilor a crescut în termeni reali cu 15,6% față de aceeași perioadă a anului precedent, însumând circa 15,8 mild. lei. Intensificarea activității investiționale s-a datorat majorării investițiilor private, investițiilor din contul creditelor externe, investițiilor bugetare, precum și celor din sursele organizațiilor internaționale.

Volumul mărfurilor transportate este în creștere lentă. În ianuarie-septembrie 2019 au fost transportate circa 13,8 mil. tone de mărfuri, cu 1,5% mai mult. Creșteri ale volumului mărfurilor transportate au fost înregistrate în cazul transportului aerian – cu 30,3%, transportului rutier – cu 5,3% și transportului naval – cu 0,5%. Transportul feroviar a fost în descreștere esențială – cu circa 8,8%.

Comerțul interior de bunuri și servicii este în creștere, fapt ce demonstrează o intensificare a consumului din partea populației și agenților economici. În ianuarie-septembrie 2019, volumul cifrei de afaceri în comerțul cu amănuntul a crescut cu 14,1% față de anul precedent, iar volumul cifrei de afaceri în servicii de piață prestate populației - cu 16,1%.

Câștigul salarial mediu lunar brut al unui salariat din economia națională în 9 luni 2019 a constituit 7203,9 lei și s-a majorat în termeni nominali cu 15% față de 9 luni 2018. În termeni reali salariul s-a majorat cu 10,5%. În sfera bugetară câștigul salarial mediu lunar a constituit 6660,4 lei, fiind în creștere cu 20,4%, iar în sectorul real – 7408 lei și s-a majorat cu 13,1%, respectiv (în termeni nominali). Majorarea salariilor stimulează creșterea cererii interne și, ca rezultat, impulsionează pe termen scurt creșterea economică, dar, în același timp, creează presiuni inflaționiste.

Mărimea medie a **pensiei lunare** la 01.10.2019 a fost de 1899,11 lei și s-a majorat cu 14,2% față de aceeași dată a anului 2018 în termeni nominali.

Mărimea minimului de existență pentru semestrul I 2019 a constituit în medie pe lună pentru o persoană 2028,3 lei.

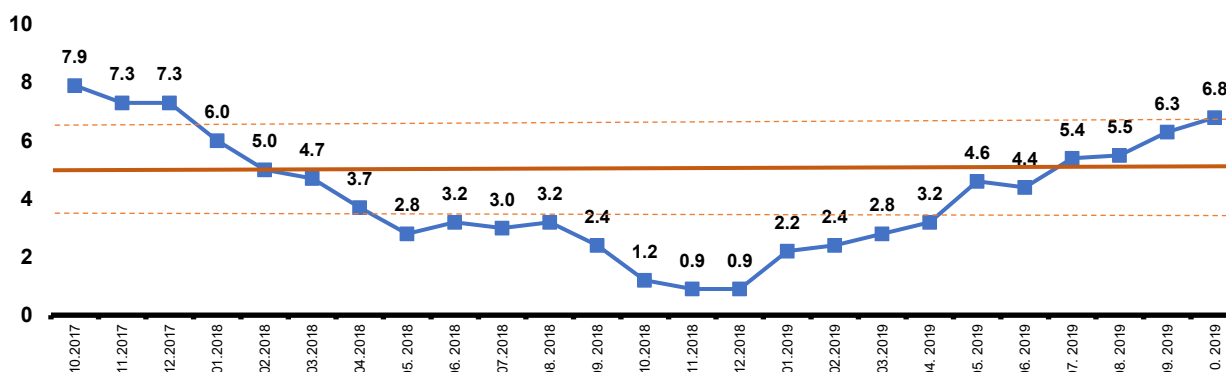
Rata **șomajului** (ponderea șomerilor BIM în forța de muncă) la nivel de țară a înregistrat valoarea de 7,7% în trimestrul I și de 4,5% în trimestrul II 2019. La oficiile forței de muncă în ianuarie-octombrie 2019 au fost înregistrați circa 23,2 mii șomeri, fiind cu 13,8% mai puțini față de numărul acestora înregistrați în ianuarie-octombrie 2018.

1. Cadrul macroeconomic

1.1. Inflația

Rata inflației în luna octombrie 2019 a constituit 5,8% față de decembrie 2018, comparativ cu rata inflației nulă înregistrată în aceeași perioadă a anului 2018. Rata inflației anuală (octombrie 2019 față de octombrie 2018) a depășit limita de sus a intervalului de variație al țintei inflației stabilite de BNM (5% +/- 1,5%), constituind 6,8%.

Dinamica ratei inflației anuale (lună față de luna respectivă a anului precedent), %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Printre factorii cei mai importanți care au determinat creșterea prețurilor în anul curent se enumeră intensificarea cererii interne ca rezultat al politicii fiscale expansioniste, condițiile climaterice nefavorabile din vară a anului curent și majorarea tarifelor la energia electrică livrată consumatorilor, ca urmare a hotărârii ANRE.

Dinamica ratei inflației în ianuarie - octombrie 2015–2019, %

Anii	Față de luna precedentă										Octombrie față de decembrie a anului precedent	Ianuarie-octombrie față de perioada similară a anului precedent	Rata inflației medie lunară
	Ianuarie	Februarie	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Octombrie	Octombrie			
2015	0,8	2,2	0,9	1,0	0,5	0,1	-0,5	2,9	1,2	1,8	11,5	8,9	1,1
2016	0,7	-0,5	0,0	0,0	0,2	-0,3	-0,9	-0,4	0,6	1,3	0,6	7,2	0,1
2017	1,2	1,2	0,4	1,4	0,9	-0,4	-0,9	-0,4	0,9	1,5	6,0	6,4	0,6
2018	0,0	0,2	0,1	0,5	0,0	0,0	-1,2	-0,2	0,1	0,4	0,0	3,5	0,0
2019	1,3	0,4	0,5	0,8	1,4	-0,2	-0,2	-0,03	0,8	0,9	5,8	4,3	0,6

Sursă: Biroul Național de Statistică

Prețurile la produsele alimentare în luna octombrie 2019 au înregistrat o creștere de 8,6% față de decembrie 2018. În perioada vizată s-au majorat prețurile la cartofi - cu 47,9%; fructe proaspete - cu 36%; ouă - cu 11,6%; pește și conserve din pește - cu 8,9%; carne, preparate și conserve din carne - cu 6%; legume proaspete - cu 4,4% etc.

Ca rezultat, creșterea prețurilor la produsele alimentare a avut cea mai mare contribuție la IPC general - de 3,3 p.p. Creșterea prețurilor la fructe proaspete a contribuit la majorarea IPC general cu 0,9 p.p.; carne, preparate și conserve din carne - cu 0,5 p.p.; cartofi - cu 0,4 p.p.; produse de morărit și panificație și lapte și produse lactate - cu câte 0,3 p.p.; legume proaspete și pește și conserve din pește - cu câte 0,2 p.p.

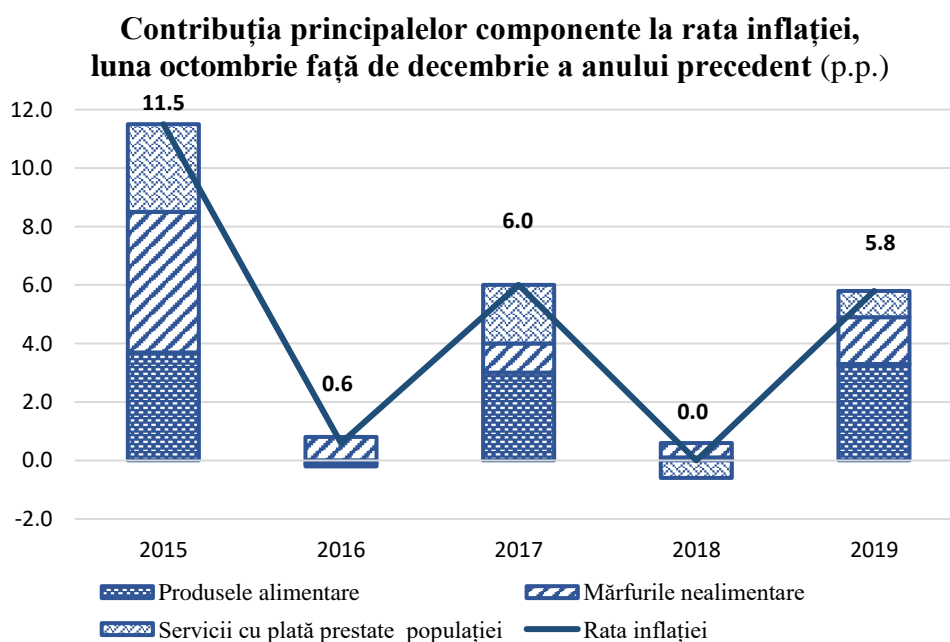
În general, dinamica prețurilor la produse alimentare în Republica Moldova este determinată de caracterul sezonier al economiei: în lunile de vară se înregistrează o scădere esențială a prețurilor la legume, fructe, cartofi etc., cu o ulterioară majorare a acestora în lunile de iarnă.

Prețurile la mărfurile nealimentare în octombrie 2019 s-au majorat cu **4,4%** față de decembrie 2018, în special, ca rezultat al majorării prețurilor la țigări – cu 27,9%, confecții și mobilă – cu câte 5,2%, frigider și congelatoare - cu 5%, autoturisme – cu 4,5%, încălțăminte – cu 4%, mașini de spălat – cu 3,8%, materiale de construcție - cu 2,1% etc. Totodată, s-au redus prețurile la combustibil cu 1,5%.

Fluctuațiile prețurilor la mărfurile nealimentare sunt determinate, în mare măsură, de evoluția cursului de schimb al monedei naționale. Plus la aceasta, majorarea prețurilor minime pentru țigările comercializate în Republica Moldova, conform Legii bugetului de stat pentru anul 2019, a condiționat majorarea prețurilor la această categorie de mărfuri.

Contribuția prețurilor la mărfurile nealimentare asupra modificării IPC general a fost de 1,6 p.p., în special datorită creșterii prețurilor la țigări (0,5 p.p.) și confecțiilor (0,2 p.p.).

Tarifele la serviciile prestate populației s-au majorat cu 3,4% față de decembrie 2018, fiind cauzată, în mare parte, de majorarea costurilor la serviciile de educație și învățământ cu 6,6% condiționată de majorarea prețurilor pentru creșe și grădinițe și chirie - cu 5,9%. De asemenea, s-au majorat tarifele la energie electrică cu 10%, ca rezultat al hotărârii ANRE din 16.08.2019. Per ansamblu, contribuția tarifelor la servicii asupra IPC general a fost neesențială (0,9 p.p.), din care 0,4 p.p. revin tarifelor la energie electrică.

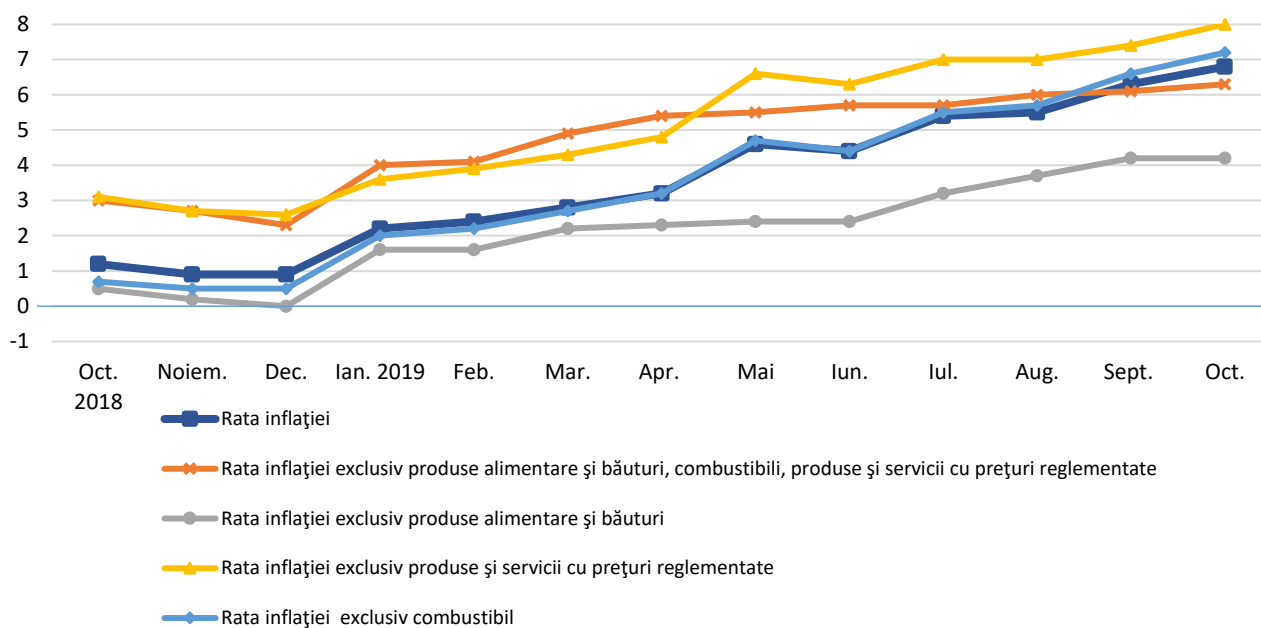

Sursă: Biroul Național de Statistică
Calculule Ministerului Economiei și Infrastructurii

Rata **inflației de bază**¹ *exclusiv produse alimentare și băuturi, combustibili, produse și servicii cu prețuri reglementate* a fost 5,9% față de decembrie 2018, cu 4 p.p. mai mare decât nivelul ratei inflației de bază în luna respectivă a anului 2018. Rata inflației *exclusiv produse alimentare și băuturi* a fost 4%, *exclusiv combustibil* – 6,2%. Rata inflației *exclusiv produse și servicii cu prețuri reglementate* a constituit 6,7%, fiind cu 5,3 p.p. mai mare comparativ cu nivelul lunii octombrie 2018.

¹Indicele inflației de bază reflectă sursele persistente ale presiunilor inflaționiste care permite de a percepe trendul inflației în cazul când efectele influențelor temporare și tranzitorii sunt eliminate. Calculul acestui indice se efectuează prin eliminarea din indicele prețurilor de consum general a efectelor unor șocuri tranzitorii de genul modificărilor intervenite în urma schimbării prețurilor și tarifelor la bunuri și servicii cu prețuri reglementate, a condițiilor climatice nefavorabile care au afectat oferta de produse alimentare, modificărilor de preț la unele produse sezoniere și a variațiilor prețurilor internaționale la combustibili.

Dinamica ratei anuale a inflației (față de luna respectivă a anului precedent), %

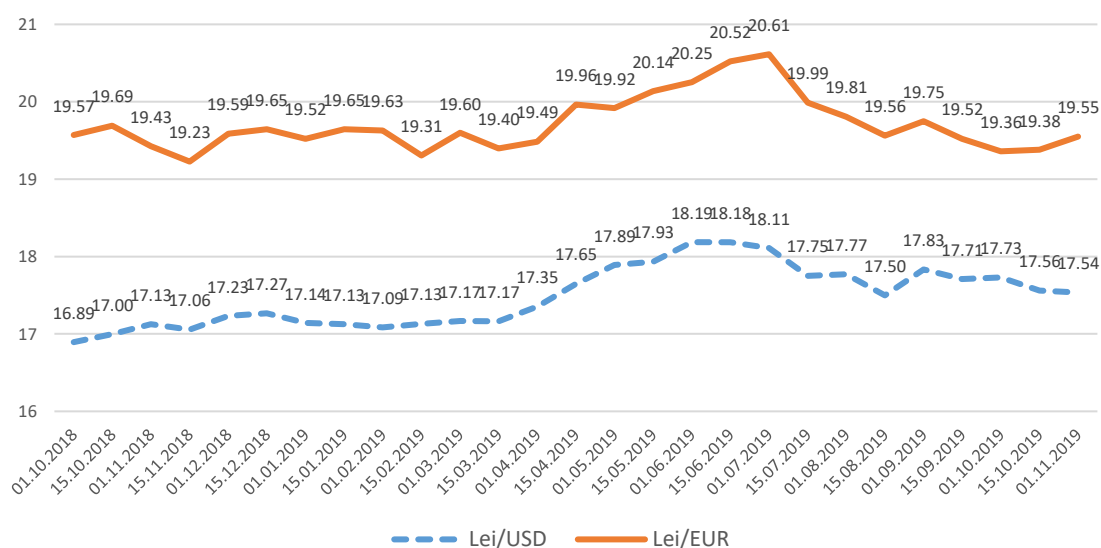

Sursă: Biroul Național de Statistică

1.2. Cursul de schimb și piața valutară

De la începutul anului 2019 moneda națională a marcat o depreciere de 2,3% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 17,14 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2019 pînă la 17,53 lei la 31.10.2019). Față de Euro leul moldovenesc s-a apreciat cu 0,2%. Principalii factori care au determinat deprecierea monedei naționale au fost diminuarea intrărilor de valută din contul remiterilor de peste hotare, precum și criza politică din luna iunie. De asemenea, la evoluția cursului de schimb au influențat oscilațiile dolarului SUA pe piețele valutare internaționale și politica monetară a BNM.

Evoluția cursului de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA și Euro, Lei/USD, Lei/EUR

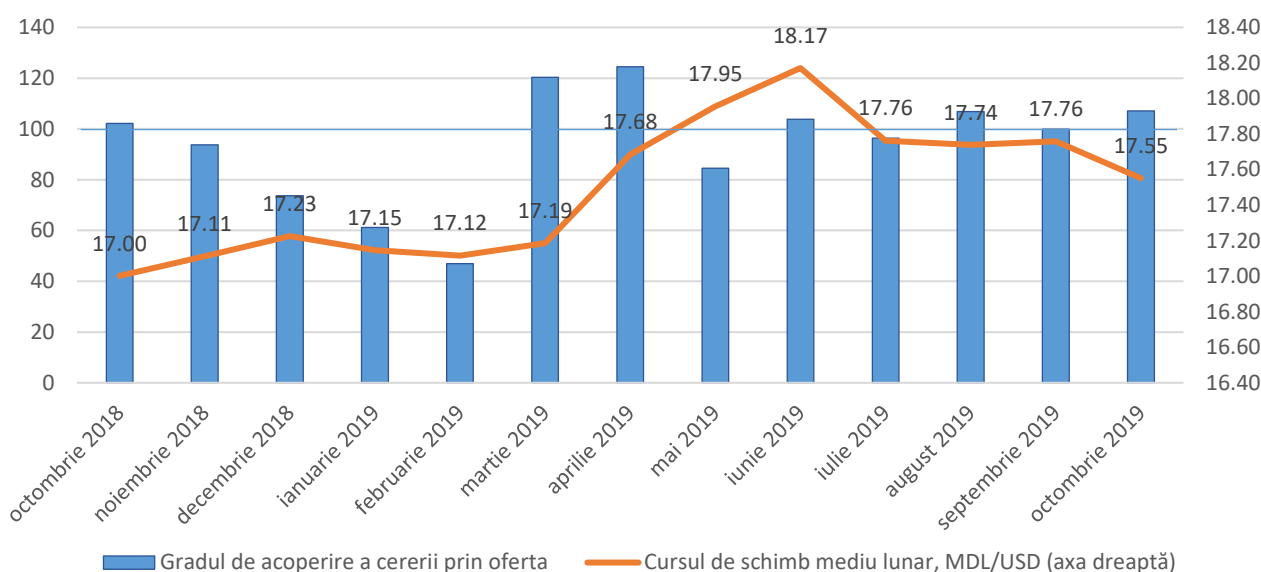

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În ianuarie-octombrie 2019, **gradul de acoperire a cererii nete de valută** din partea agenților economici prin oferta netă de valută de la persoanele fizice a constituit 93%, comparativ cu 107,3% în ianuarie-octombrie 2018. Deficitul de valută pe piața valutară este determinat, în mare parte, de micșorarea ofertei

de valută din partea persoanelor fizice, ca rezultat al reducerii influxului remitențelor valutare de peste hotare și creșterea cererii de valută din partea agenților economici.

Gradul de acoperire a cererii nete de valută străină din partea agenților economici prin oferta netă de valută străină de la persoanele fizice, %

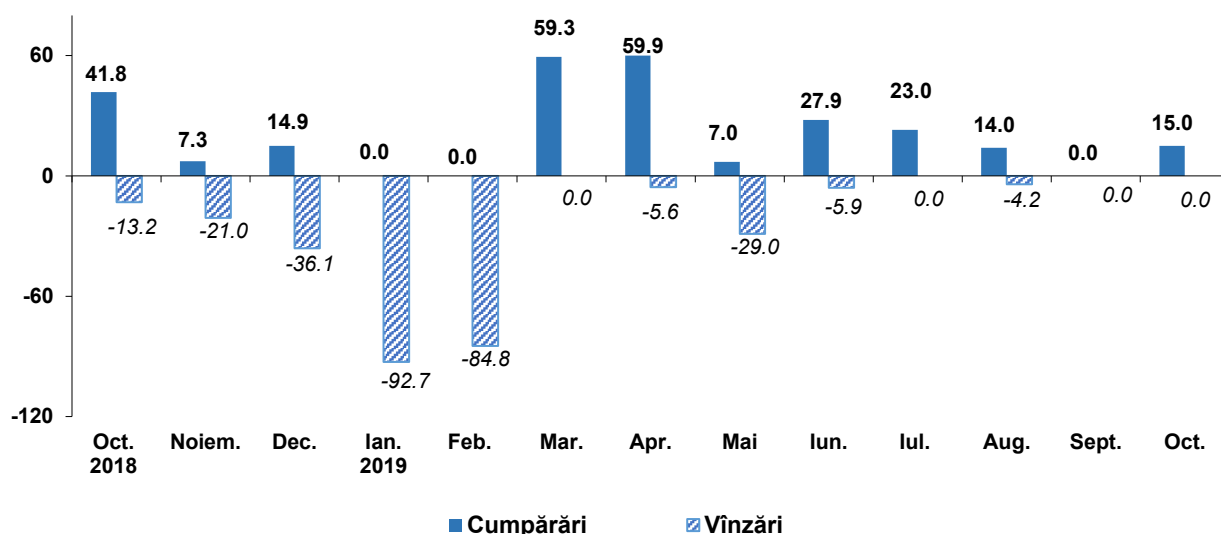
Sursă: Banca Națională a Moldovei

În structura ofertei nete de valută de la persoanele fizice ponderea majoră revine monedei euro – 71,9%, ponderea dolarului a constituit 6,2%, rublei rusești – 10,7%.

În luna octombrie gradul de acoperire a cererii nete de valută din partea agenților economici prin oferta netă de valută de la persoanele fizice a constituit circa 107,2%. În aceste condiții, în luna octombrie BNM a efectuat cumpărări nete de valută pe piața valutară interbancară în valoare de 15 mil. dolari.

De la începutul anului Banca Națională a Moldovei (BNM) a efectuat vânzări nete pe piața valutară interbancară în valoare de 16,1 mil. dolari.

Activitatea BNM pe piața interbancară, echivalentul în mil. dolari SUA

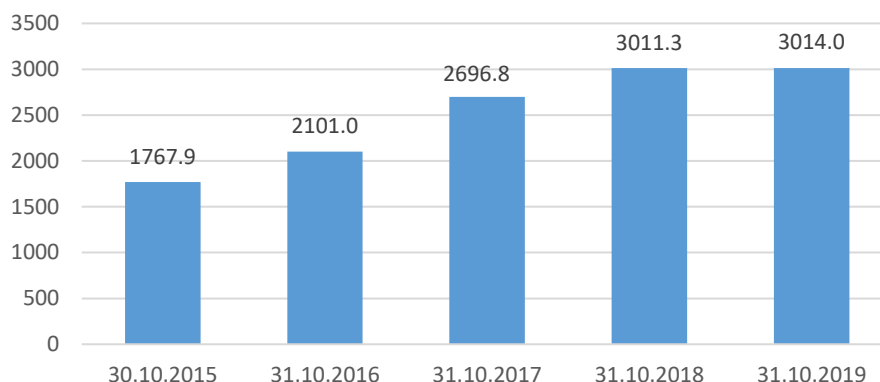

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Situația respectivă a determinat majorarea *Stocului activelor valutare de rezervă ale BNM* cu 1,5% comparativ cu nivelul înregistrat la sfârșitul anului 2018 și cu 0,1% - față de situația la 31.10.2018, atingând

o valoare de 3014 mil. dolari (la 31.10.2019). Majorarea activelor oficiale de rezervă se datorează nu numai intervențiilor BNM pe piața valutară internă sub formă de cumpărări de valută, dar și intrărilor valutare favoarea Ministerului Finanțelor, precum și aprecierii cursurilor de schimb ale valutilor componente ale rezervelor valutare în raport cu dolarul SU.

Activele oficiale de rezervă ale Băncii Naționale a Moldovei
(mil. dolari SUA)

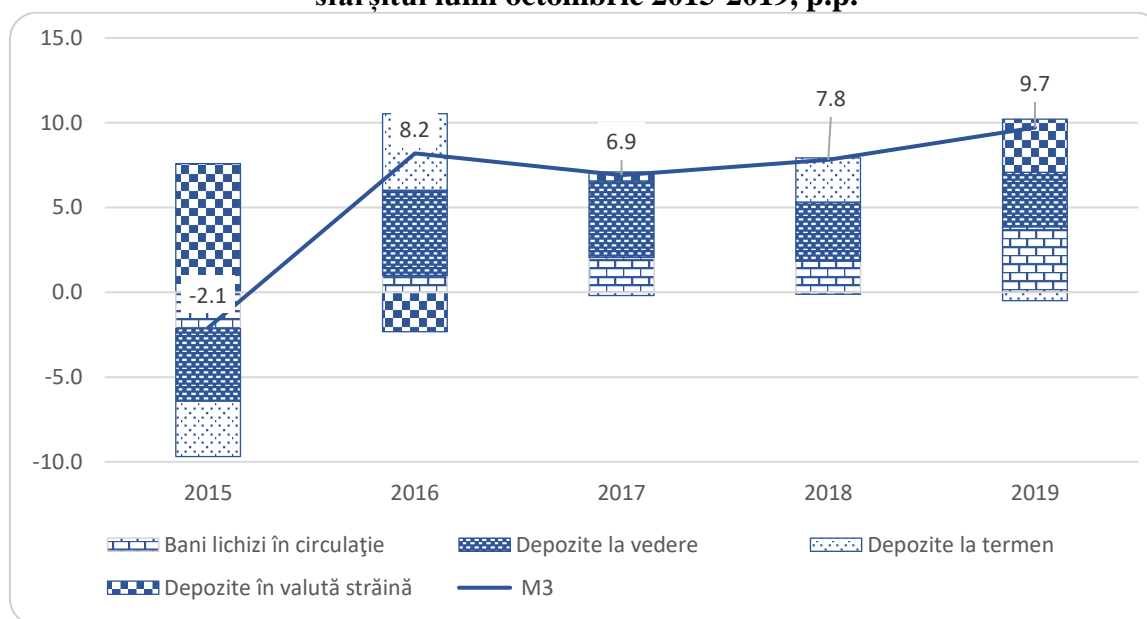
Sursă: Banca Națională a Moldovei

1.3. Indicatorii monetari

Masa monetară M3 la sfârșitul lunii octombrie 2019 a constituit 88,2 mld. lei și s-a majorat cu 9,7% comparativ cu situația similară din anul 2018. În componența M3 intră banii lichizi în circulație (25,8%), depozite în lei la vedere (21,3%), depozite în lei la termen (22,1%) și depozitele în valută (30,8%).

Cea mai mare parte în structura M3 revine depozitelor - 74,2%. La sfârșitul lunii octombrie 2019 soldul acestora a fost la nivel de 65,5 mld. lei, înregistrând o majorare cu 7,7% față de sfârșitul lunii octombrie 2018.

**Contribuția la evoluția masei monetare M3,
sfârșitul lunii octombrie 2015-2019, p.p.**

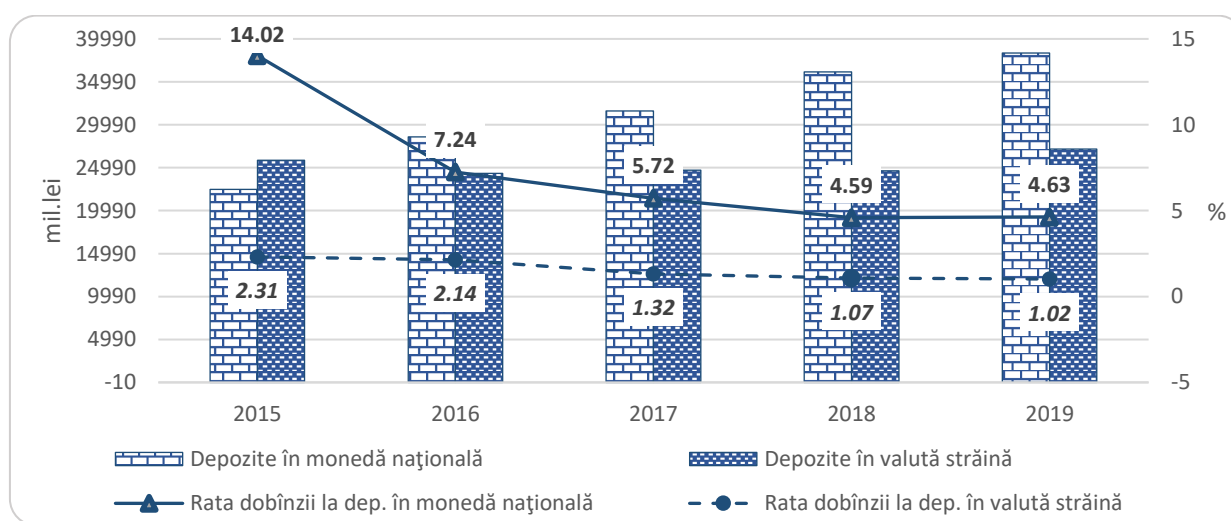
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Volumul de *bani în circulație* a constituit 22,7 mld. lei și a crescut cu 15,8% față de situația de la sfârșitul lunii octombrie 2018, contribuind cel mai mult la creșterea masei monetare M3. Bani în circulație

reprezintă numerarul implicat în procesul de conversie, și anume: bancnote, monede metalice etc. În sfera schimbului de mărfuri banii ca mijloc de circulație asigură executarea plăților pentru cumpărarea materiei prime și a materialelor și achitarea cu producătorii de mărfuri pentru producția finită. Respectiv, creșterea continuă a banilor în circulație reflectă intensitatea activității economice.

Față de sfârșitul lunii octombrie 2018 soldul *depozitelor în monedă națională* (58,5% din volumul total) s-a majorat cu 6,1%, atingând un volum de 38,3 mild. lei. Este de remarcă creșterea semnificativă a depozitelor la vedere – cu 16%. Aceasta se argumentează prin faptul că populația preferă să-și păstreze economiile în lei având acces la ele fără restricții, în pofida dobânzii mai mici comparativ cu depozitele la termen. Totodată, depozitele la termen sunt în diminuare cu 2% față de sfârșitul lunii octombrie 2018.

Soldul depozitelor și ratele dobânzii (medii lunare) la sfârșitul lunii octombrie 2015-2019

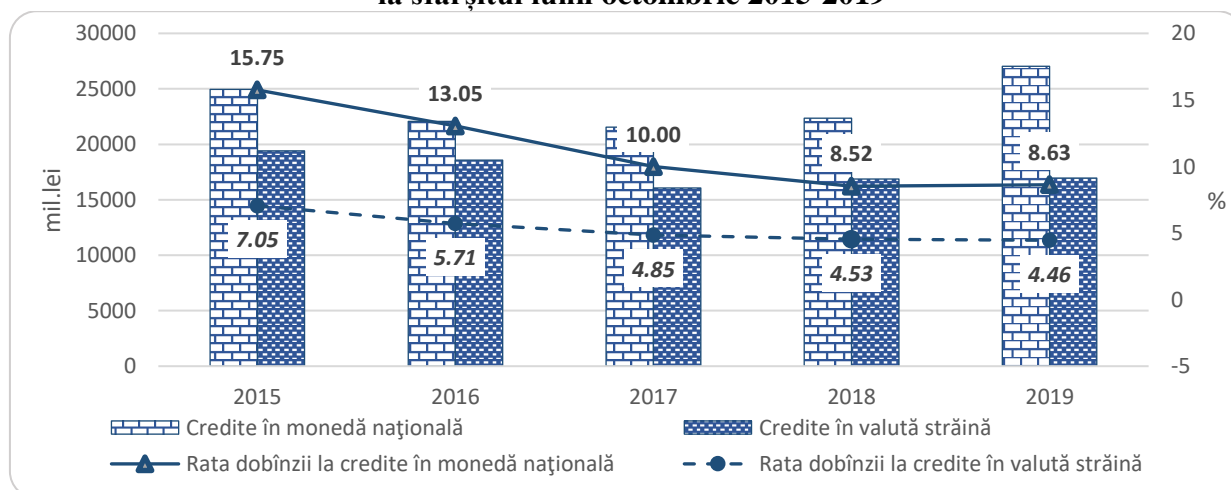

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În luna octombrie 2019 au fost atrase depozite noi în monedă națională cu 21,4% mai mult comparativ cu perioada respectivă a anului 2018, iar de la începutul anului - cu 7,5% mai mult.

Soldul *depozitelor în valută străină* este cu 10,2% mai mare față de situația de la sfârșitul lunii octombrie 2018, însumând 27,2 mild. lei. Deoarece soldul depozitelor în valută străină este recalculat în lei, valoarea acestora în mare parte depinde de evoluția cursului de schimb. În luna octombrie 2019 au fost atrase depozite noi în valută străină cu 5,5% mai puțin față de perioada respectivă din 2018, iar în ianuarie-octombrie 2019 - cu 1,5% mai mult.

Soldul creditelor și ratele dobânzii (medii lunare) la sfârșitul lunii octombrie 2015-2019

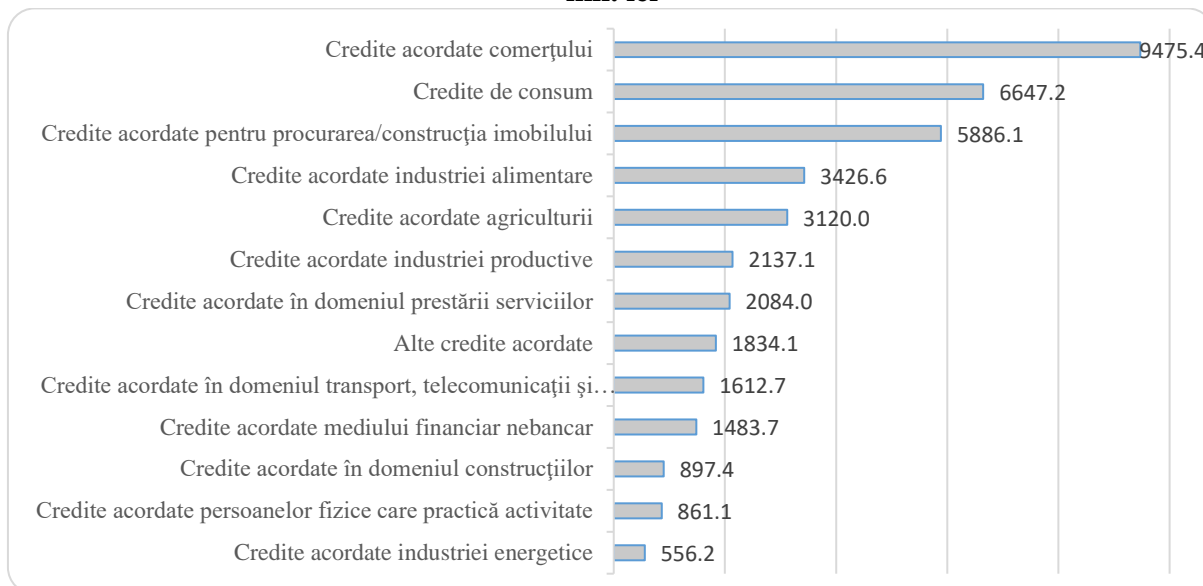

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Datorită nivelului redus al ratelor dobânzii la credite, precum și lansării programului "Prima casă", **creditarea** economiei se înviorează. Soldul creditelor în economie a marcat o creștere cu 12,2% față de nivelul înregistrat la sfârșitul lunii octombrie 2018, constituind 44 mild. lei. Soldul creditelor în monedă națională s-a majorat cu 20,9%, iar al celor în valută străină - cu 0,5%. Cu toate acestea, încă persistă reticența din partea băncilor în a oferi credite, dată fiind norma rezervelor obligatorii înaltă și profitabilitatea acestora.

Portofoliul de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova la 31.10.2019, mil. lei

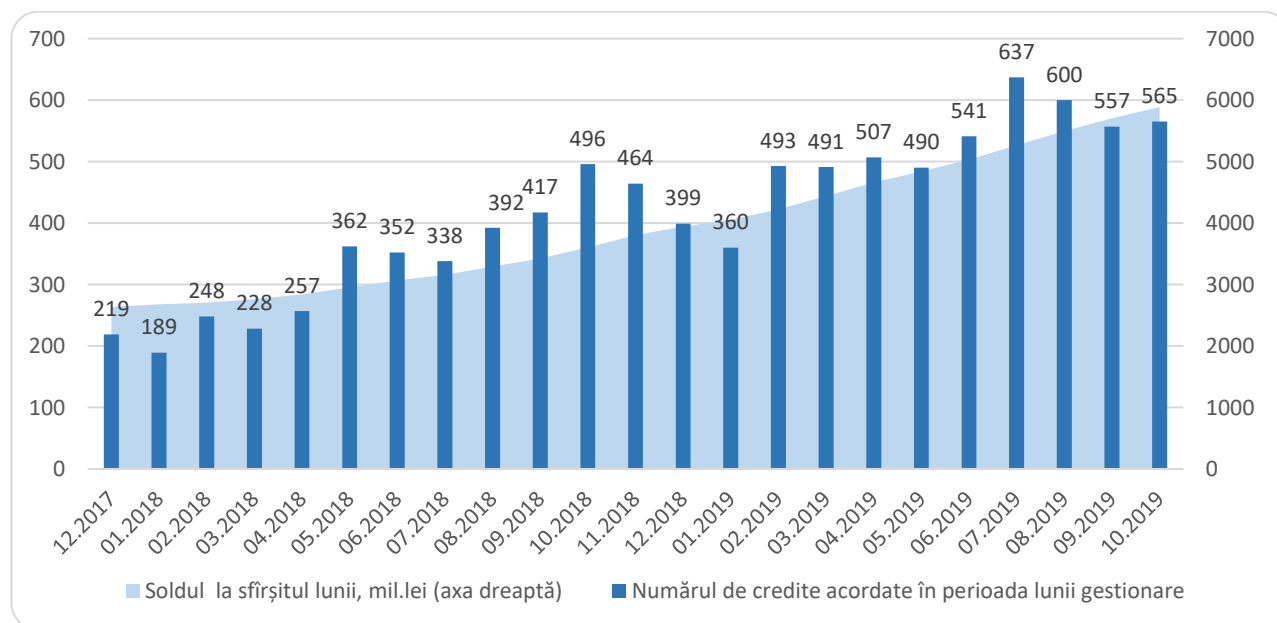

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În portofoliul de credite acordate cea mai mare pondere – 23,7% - revine creditelor destinate comerțului, apoi 16,6% - consumului, 14,7% - pentru procurarea/construcția imobilului, 8,6% - industriei alimentare etc.

Cea mai intensă creștere a fost înregistrată la creditele acordate pentru procurarea/construcția imobilului, volumul cărora s-a majorat față de octombrie 2018 de circa 1,6 ori (2,3 mild. lei), fapt care se explică inclusiv prin lansarea în luna mai 2018 a programului "Prima Casă".

Credite acordate pentru procurarea/construcția imobilului

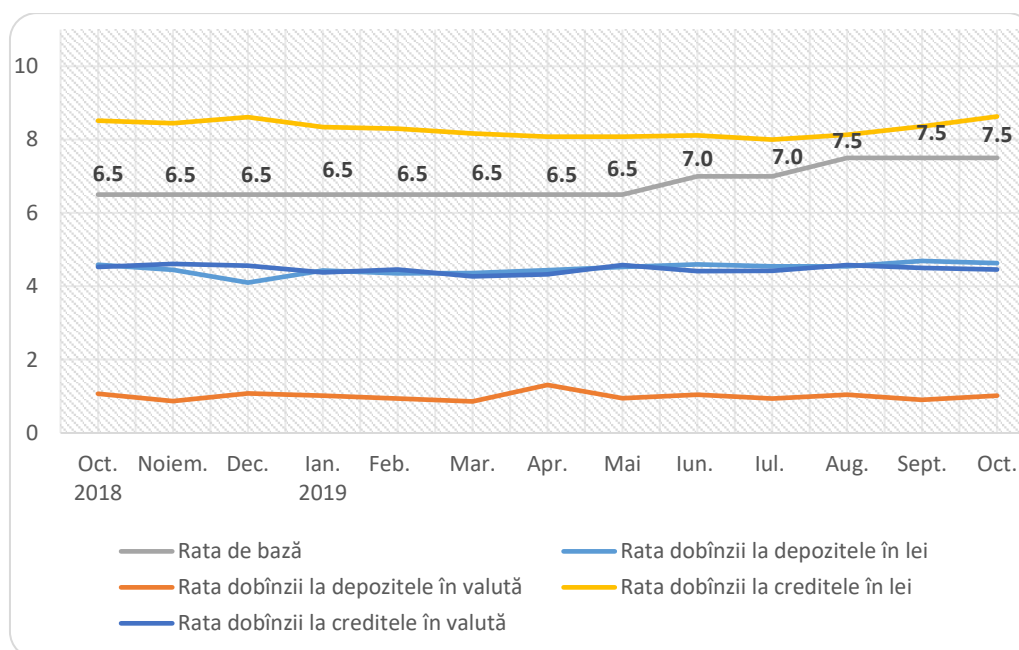

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În luna octombrie 2019 a fost acordat un volum de credite noi în monedă națională mai mare cu 6,1% față de cel din luna octombrie 2018. Totodată, volumul de credite noi acordate în valută străină s-a majorat cu 37,4%. Cumulativ în lunile ianuarie-octombrie 2019 volumul creditelor noi acordate în monedă națională a fost în creștere față de perioada analogică a anului 2018 cu 26,1%, iar în valută străină – cu 4,3%.

Rata de bază se aprobă în calitate de rată de referință pentru principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt. Aceasta se stabilește de către BNM în rezultatul evaluării balanței riscurilor interne și externe cărora ar putea fi supusă economia Republicii Moldova și a perspectivelor inflației pe termen scurt și mediu. Începând cu 31.07.2019, conform deciziei de politică monetară, rata de bază a fost majorată până la 7,5% ca răspuns la presiunile inflaționiste cauzate, în mod special, de creșterea fondului de salarizare și a creditelor de consum, precum și a impulsului fiscal pozitiv. La fel, au fost luate în calcul anticipările cu privire la mediul extern și evoluțiile recente din economia națională.

Evoluția ratei de bază și a ratelor dobânzii la depozite și credite, %

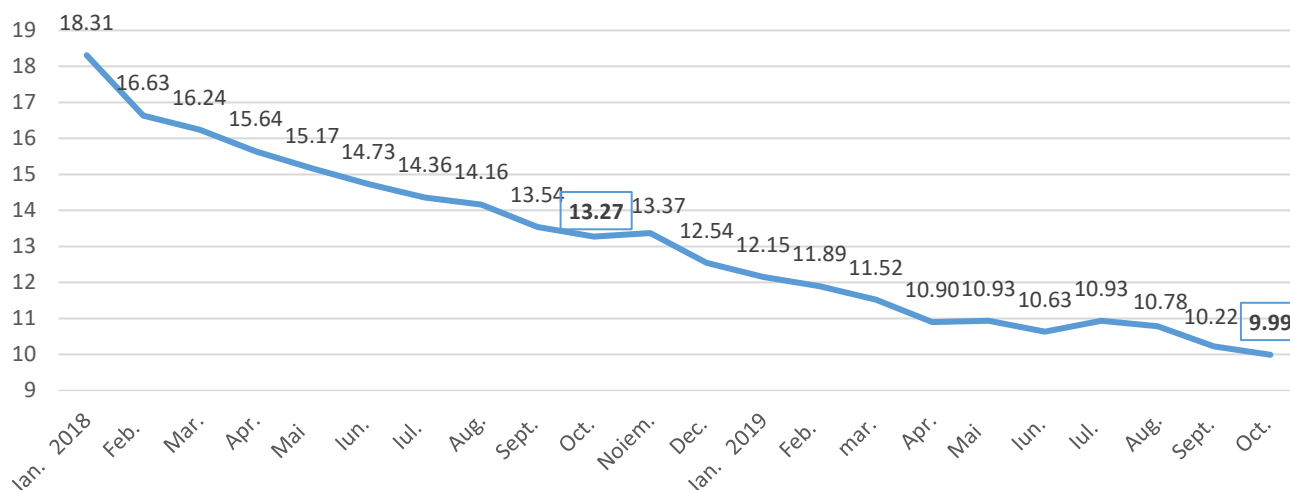

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Gradul de acoperire a creditelor prin depozite a fost la nivel de 148,9%. Aceasta indică faptul că există resurse pentru intensificarea creditării, iar băncile comerciale au lichiditatea necesară pentru finanțarea economiei.

Un indicator important care arată atât eficiența bancară, cât și riscul creditării, este nivelul creditelor neperformante. Acestea reprezintă datoriile care cel mai probabil nu vor fi rambursate, astfel creând probleme și dificultăți băncilor creditoare. Soldul datoriei la credite neperformante ca pondere în soldul total al datoriei la credite după 2 ani de evoluție ascendentă, înregistrează o tendință de diminuare de la 18,5% în luna noiembrie 2017 (când a fost atins nivelul maxim) până la 10% în luna octombrie 2019. Diminuarea ponderii creditelor neperformante se explică prin faptul că băncile au aplicat unele proceduri noi (separarea activelor „bune” de cele „rele” etc.), care au condus la reducerea stocului acestora.

Datoria la credite neperformante, % din total datorie la credite

Sursă: Banca Națională a Moldovei

2. Finanțe publice

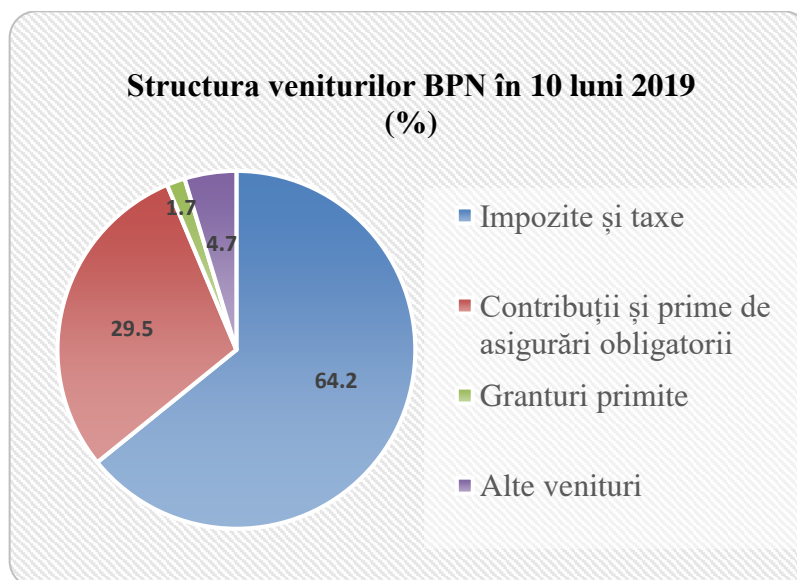
În perioada ianuarie-octombrie a anului 2019 la bugetul public național (BPN) s-au acumulat **venituri** într-un volum de 50,9 mild. lei, sau cu 6,9% mai mult decât s-a acumulat în aceeași perioadă a anului trecut, în timp ce s-au efectuat **cheltuieli** în sumă de 52,7 mild. lei, sau cu 14,1% mai mult. Cheltuielile bugetare au depășit veniturile cu 1,8 mild.lei – un deficit bugetar semnificativ, dacă se ia în considerare excedentul din ianuarie-octombrie 2018 în valoare de 1,4 mild.lei.

Indicatorii principali privind executarea Bugetului Public Național, mil.lei

	Bugetul Public Național	Inclusiv:			
		Bugetul de Stat	Bugetele locale	Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat	Fondurile Asigurărilor de Asistență Medicală
Venituri	50 938,8	32 118,9	13 531,2	18 377,6	5 831,2
<i>din care transferuri primite</i>			9 878,4	7 130,9	1 886,1
Cheltuieli	52 743,9	34 335,5	13 544,2	17 990,6	5 793,7
<i>din care transferuri acordate</i>		18 895,4			
Deficit (-)/Excedent(+)	-1 805,1	-2 216,6	-13,0	387,0	37,5

Sursă: Ministerul Finanțelor

Cu o pondere majoritară de circa 64% în total venituri, **impozitele și taxele** au contribuit cel mai semnificativ la creșterea veniturilor BPN, înregistrând o creștere de 5,6%. Încasările din *impozite și taxe pe mărfuri și servicii*, preponderent cele din contul Taxei pe valoarea adăugată, au influențat în cea mai mare măsură creșterea veniturilor. Încasările din TVA s-au majorat cu 7,9% și au asigurat 53% din creșterea totală a veniturilor și din Accize – cu 9,6%, contribuind la creștere în proporție de 13%. Menținerea veniturilor din impozite și taxe pe mărfuri și servicii pe un trend ascendent accentuează dependența economiei naționale de consum (în ianuarie-septembrie 2019 comerțul cu amănuntul a înregistrat o creștere reală de circa 14,1% și comerțul cu ridicata – o creștere nominală de 16,8% față de perioada similară a anului trecut).

Sursă: Ministerul Finanțelor

O contribuție negativă asupra veniturilor din impozite și taxe a avut-o *impozitele pe venit*. În pofida creșterilor salariale înregistrate în anul curent (conform datelor pentru ianuarie-septembrie 2019, salariul mediu lunar în economie s-a majorat cu 15%: în sectorul bugetar – cu 20,4% și în sectorul real – cu 13,1%), încasările din impozitele pe venitul persoanelor fizice (salariu) sunt în diminuare – cu 2,8%. Totodată, și încasările din impozitele pe venitul persoanelor juridice sunt în scădere – cu 1,4%.

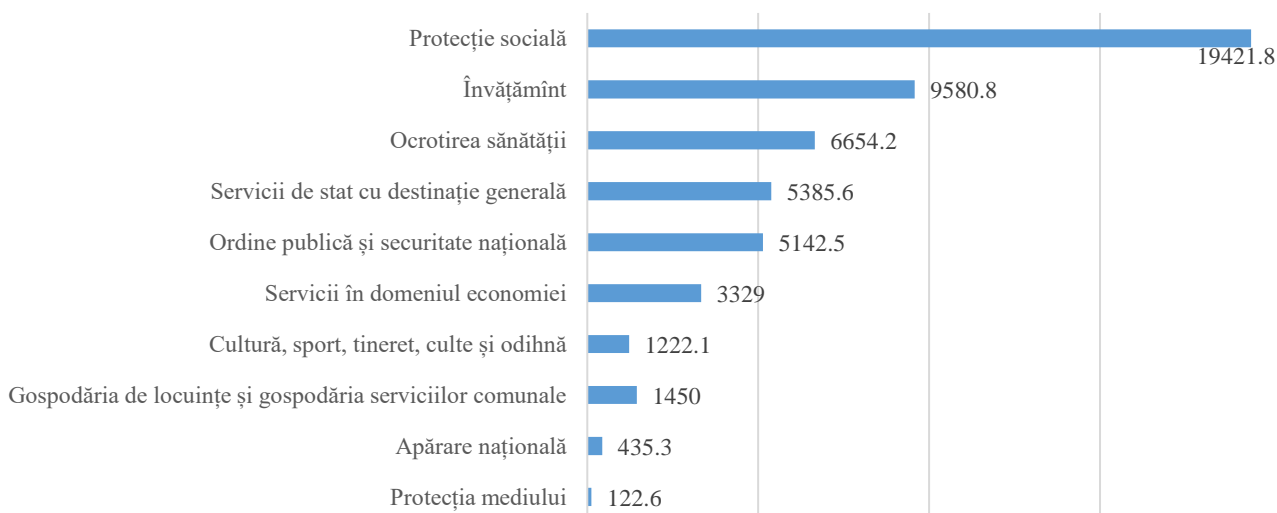
Veniturile din *impozite pe proprietate* dețin o pondere de numai 1,0% și impactul creșterii acestora cu 3% asupra evoluției veniturilor totale nu este simțitor.

Din contul *contribuțiilor și primelor de asigurări obligatorii* s-au acumulat venituri în sumă de 15 mild.lei. Deținând ponderea de circa 30% în volumul total al veniturilor bugetare, majorarea acestora cu 6,6% a asigurat circa 28% din creșterea totală a veniturilor. Veniturile din contribuțiile de asigurări sociale s-au majorat cu 3,4%, dar din contul primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală – cu 17%.

Au fost primite *granturi* într-un volum ce depășește de circa 3,3 ori volumul primit în aceeași perioadă a anului trecut. De la Guvernele altor state au fost primite granturi mai mult de 2 ori și de la organizațiile internaționale – de 3,4 ori. Însă ponderea acestora este atât de mică (1,7%), încât această majorare a asigurat numai 18% din creșterea veniturilor totale.

În perioada ianuarie-octombrie 2019 au fost efectuate *cheltuieli* în sumă de 52 743,9 mil. lei, ceea ce este cu 14,1% peste nivelul înregistrat în perioada analogică a anului trecut. După clasificarea funcțională, cea mai mare pondere în volumul total al cheltuielilor revine prestațiilor sociale – 36,8%, urmată de cheltuielile de învățământ – 18,2%, ocrotirea sănătății – 12,6%, servicii în domeniul economiei – 10,2%, servicii de stat cu destinație generară – 9,7% etc.

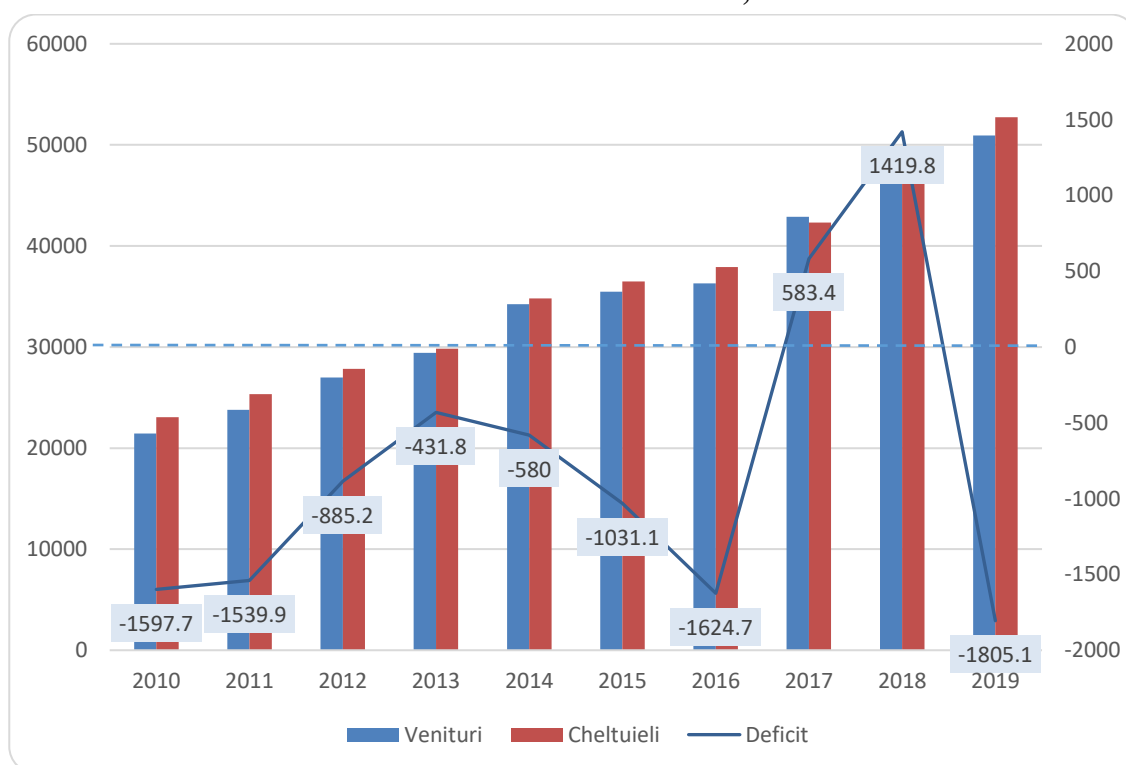
Cheltuielile BPN după clasificarea funcțională, ianuarie-octombrie 2019, mil.lei

Sursă: Ministerul Finanțelor

Creșterea cheltuielilor cu un ritm mai mare decât a veniturilor preponderent ca rezultat al măsurilor de majorare a salariilor în sectorul bugetar a determinat acumularea unui deficit de -1 805,1 mil.lei. În perioada analogică a anului trecut a fost acumulat un excedent de 1419,9 mil.lei.

Evoluția veniturilor, cheltuielilor și a deficitului bugetar în ianuarie-octombrie 2010-2019, mil.lei

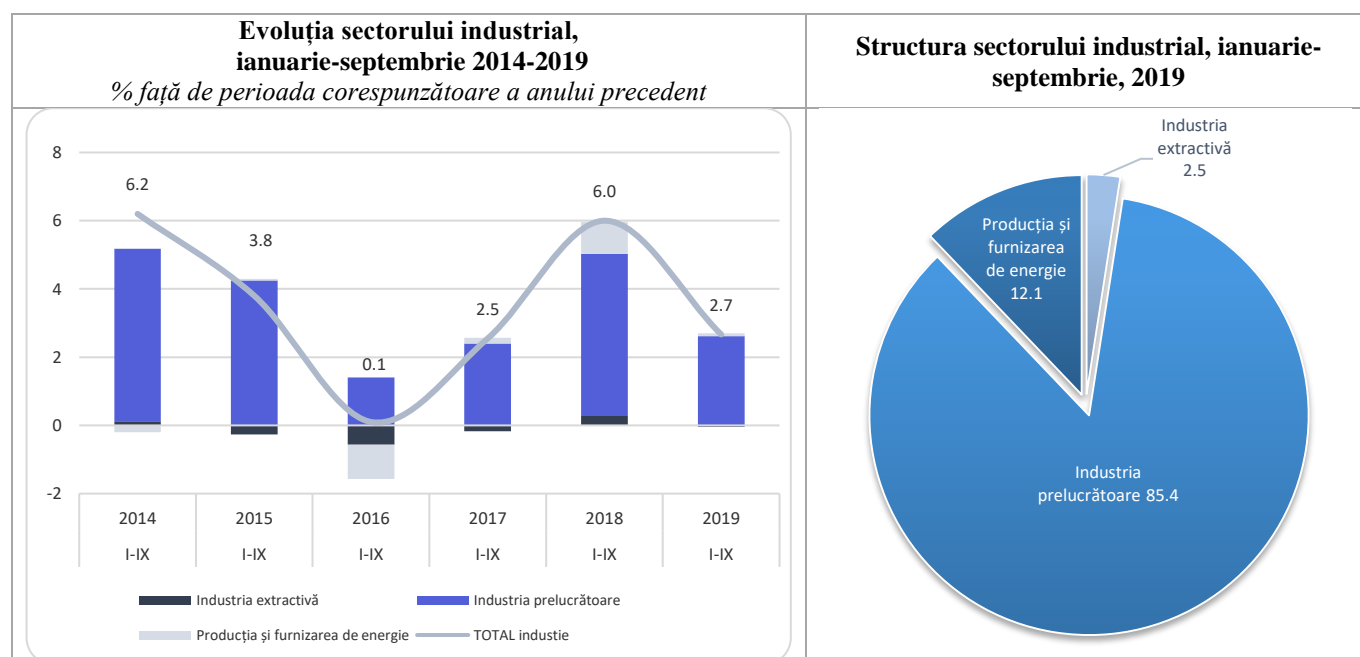
Sursă: Ministerul Finanțelor

Deficitul bugetar a fost acoperit de surse interne și externe de finanțare sub formă de active financiare (creanțe, credite interne acordate instituțiilor nefinanciare și financiare, împrumuturi recreditate interne instituțiilor nefinanciare și financiare) și datorii (datorii interne, împrumuturi interne de la instituțiile nefinanciare și financiare).

3. Sectorul real

3.1. Industria

În ianuarie-septembrie 2019 s-a înregistrat o creștere a volumului producției industriale cu 2,7%. Creșterea a fost determinată, în special, de majorarea producției industriei prelucrătoare, care a crescut cu 3,1%. Sectorul energetic, de asemenea a avut o influență pozitivă, dar ne semnificativă, din cauza că acesta a înregistrat o majorare de doar 0,7%. Industria extractivă, în ianuarie-septembrie 2019, a înregistrat un rezultat negativ (-1,5%), datorită involuțiilor continue înregistrate de sector în ultimele luni (mai-septembrie 2019).

Sursa: Biroul Național de Statistică

Dezvoltarea industriei auto și a sectorului construcțiilor rămân a fi factorii de bază care au asigurat creșterea sectorului industrial în perioada analizată. Dacă acești factori nu se manifestau, sectorul industrial ar fi înregistrat un regres de circa -1,8%.

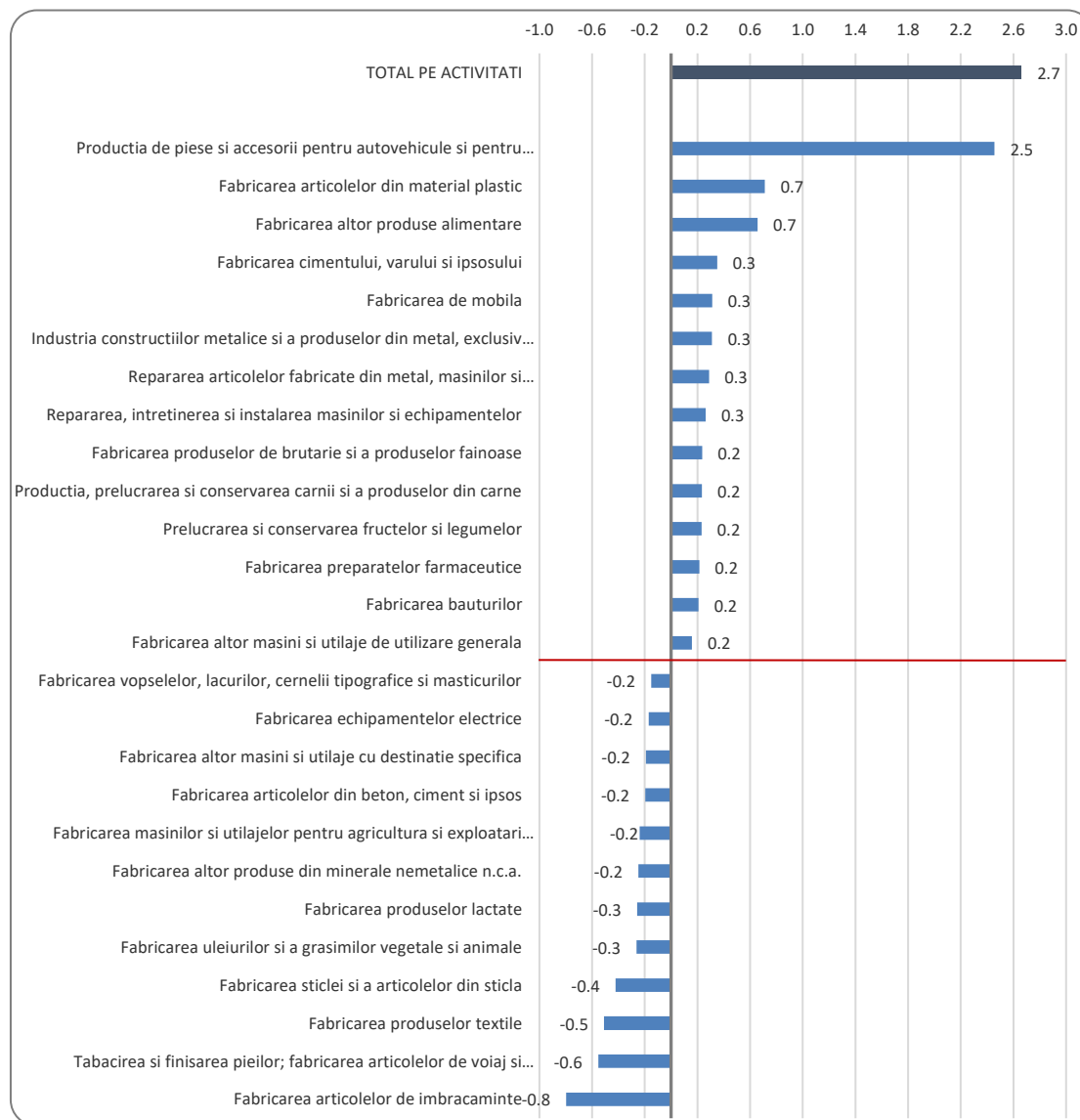
Fabricarea de piese pentru autovehicule și motoare a fost ramura principală care a contribuit la creșterea sectorului industrial. Ocupând o cotă de 3,5% în total industrie, această ramură a înregistrat o majorare de 43,3% în perioada ianuarie-septembrie 2019, asigurând 92% din creșterea sectorului (2,5 p.p.). Ramura respectivă continuă să se extindă datorită dezvoltării proiectelor investitorilor străini inițiate în perioada 2017-2019 în cadrul Zonelor Economice Libere.

De asemenea, în ascensiune au fost ramurile industriale conexe cu sectorul construcțiilor: *fabricarea articolelor din material plastic, inclusiv geamuri, uși* (creștere +20,9%; contribuția la creșterea industriei de +0,7 p.p.), *fabricarea cimentului, varului și ipsosului* (contribuția la creșterea industriei de +0,3 p.p.), *fabricarea de mobilă* (creștere +12%; contribuția la creșterea industriei de +0,3 p.p.), *fabricarea construcțiilor metalice și a produselor din metal* (creștere de 16,6%; contribuția la creșterea industriei de +0,3 p.p.), etc.

În luna septembrie industria alimentară a revenit pe un trend ascendent, contribuind la creșterea sectorului industrial cu circa 0.9 p.p. (33% din creștere). Principalele ramuri ce au asigurat creșterea industriei alimentare, în perioada ianuarie-septembrie 2019, au fost *fabricarea altor produse alimentare* (creștere +35,2%; contribuția la creșterea industriei de +0,7 p.p.), *fabricarea produselor de brutărie și a produselor făinoase* (creștere +6,8%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.), *fabricarea și prelucrarea cărnii* (creștere +3,5%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.), *prelucrarea fructelor și legumelor* (creștere +6,4%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.), *fabricarea băuturilor* (creștere +2,1%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.).

Pe lângă ramurile industriale menționate mai sus, un aport pozitiv la evoluția sectorului industrial l-au avut *fabricarea preparatelor farmaceutice* (creștere +19,1%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.) și *fabricarea de mașini și utilaje de utilizare generală* (creștere +43,7%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.).

**Principalele ramuri care au influențat evoluția industriei, ianuarie-septembrie 2019, p.p.
(+ influență pozitivă; - influență negativă)**

Sursa: Biroul Național de Statistică

În același timp, în ianuarie-septembrie 2019, ramuri industriale importante și-au restrâns volumul producției, stăgănând evoluția sectorului industrial.

Industria ușoară, ce produce circa 14% din producția industrială, dar și ramuri de bază ale industriei alimentare au înregistrat descreșteri, în ianuarie-septembrie 2019, ce au ajuns până la 20%, cu un efect total de circa -2,4 p.p. asupra sectorului industrial. Dacă ramurile respective nu regresau și își păstrau volumul producției la nivelul anului trecut, ritmurile de creștere ale industriei ajungeau la circa 5%.

Descreșterea *industriei ușoare* a fost determinată de scăderea pronunțată a celor 3 sub-ramuri din care e constituită: *fabricarea articolelor de îmbrăcăminte* (evoluție -9,2%; influența asupra industriei -0,8 p.p.), *tăbăcirea și finisarea pieilor, fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, harnașamentelor și încălțăminte* (evoluție -19,7%; influența asupra industriei -0,6 p.p.), *fabricarea produselor textile*, altele decât îmbrăcăminte (evoluție -11,7 %; influența asupra industriei -0,5 p.p.). Factorul de bază care a provocat aceste descreșteri a constituit diminuarea cererii externe, produsele industriei ușoare fiind exportate în proporție de circa 79%.

Deși în perioada analizată industria alimentară, per ansamblu, a înregistrat un rezultat pozitiv, două ramuri importante au înregistrat scăderi care au generat un efect negativ asupra sectorului industrial (-0,5 p.p.). Acestea sunt: *fabricarea uleiurilor și grăsimilor* (evoluție -13%; influența asupra industriei -0,3 p.p.) și *fabricarea produselor lactate* (evoluție -6,6%; influența asupra industriei -0,3 p.p.).

Regresul din ramurile sus-menționate ar putea fi explicat atât de scăderea cantității și calității producției agricole utilizate ca materie primă (în 2018 producția de floarea soarelui a scăzut cu 2,5%), diminuarea cererii externe, existența unor bariere interne la certificarea producției, precum și de prezența unor monopoluri și oligopoluri în cadrul unor segmente de piață. În cazul industriei lactatelor scăderea este legată și de situația nefavorabilă din sectorul zootehnic (scăderea continuă a efectivului de vaci, ovine și caprine și respectiv a producției de lapte, concentrarea efectivului de animale în sectorul casnic), și de imposibilitatea certificării calității producției animaliere pentru export în Uniunea Europeană, ceea ce limitează dezvoltarea ramurii.

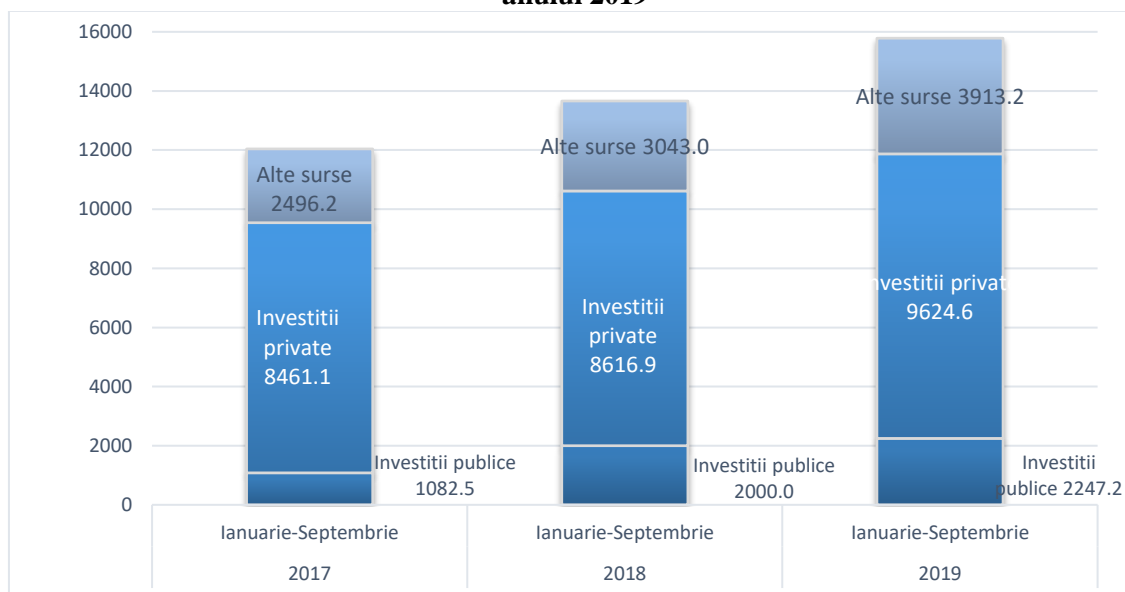
De asemenea, o contribuție negativă esențială la rezultatul sectorului industrial au avut următoarele ramuri: *fabricarea sticlei și articolelor din sticlă* (-17,8%, influența asupra industriei -0,4 p.p.); *fabricarea de mașini și utilaje pentru agricultură și exploatarea forestieră și altor utilaje cu destinație specifică* (influența asupra industriei -0,4 p.p.).

3.2. Investițiile în active imobilizate

Activitatea investițională este în creștere. În ianuarie-septembrie 2019 volumul investițiilor a crescut cu 15,6% față de aceeași perioadă a anului precedent, însumând circa 15,8 mild. lei.

Intensificarea activității investiționale s-a datorat majorării investițiilor private, investițiilor din contul creditelor externe, investițiilor bugetare, precum și celor din sursele organizațiilor internaționale. Au sporit investițiile practic în toate tipurile de active: clădiri nerezidențiale și rezidențiale, mașini și utilaje, construcții ingineresti², mijloace de transport, programe informatice, terenuri, etc. Totuși, impactul major asupra evoluției investițiilor a fost asigurat de creșterea investițiilor în sectorul construcțiilor și în mașini, utilaje și instalații.

Evoluția și structura investițiilor în active imobilizate, mil. lei, ianuarie-septembrie, 2017-2019, în prețurile anului 2019

Sursa: Biroul Național de Statistică, calculele Ministerului Economiei și Infrastructurii

***

Investițiile publice au crescut în ianuarie-septembrie 2019. Acestea au însumat 2,2 mild. lei și s-au majorat cu circa 12,4%, asigurând 12% din creșterea totală a investițiilor. Au crescut atât investițiile din

² Construcții ingineresti - drumuri, sisteme de alimentare cu apă și canalizare, etc.

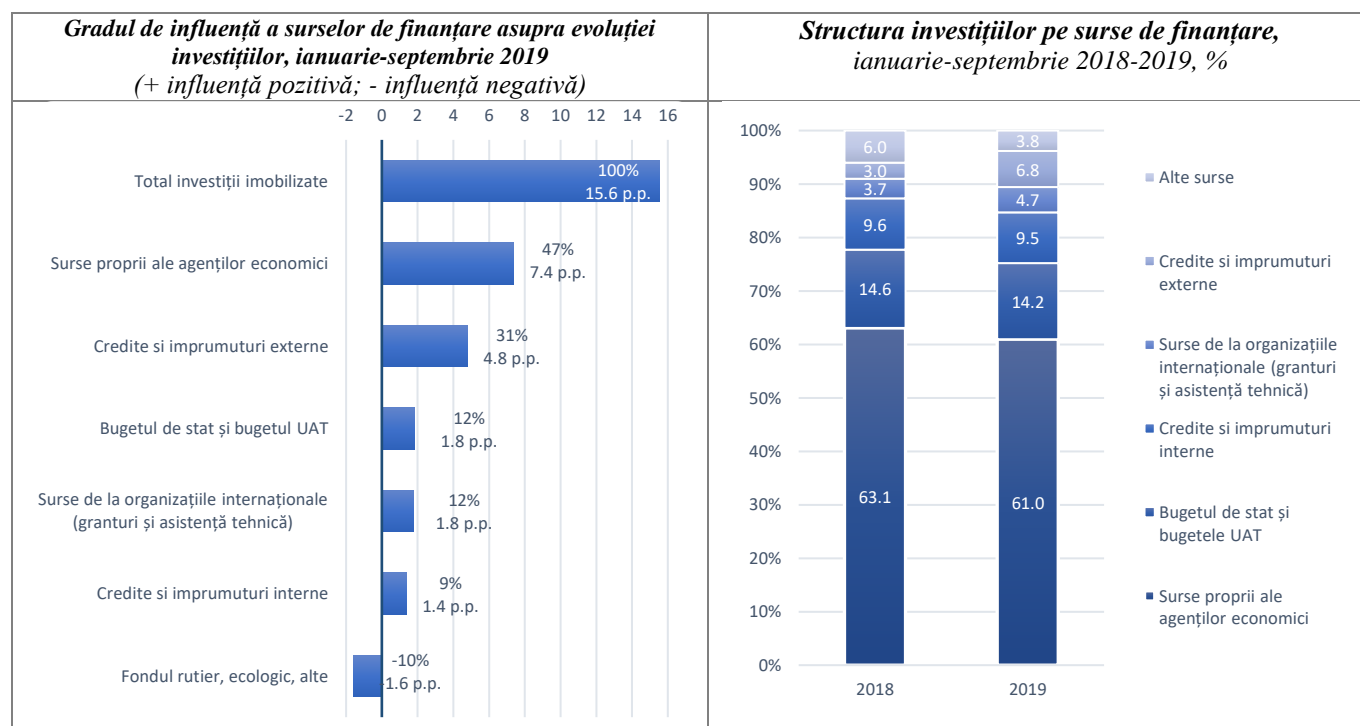

bugetul de stat (cu 4,6%), cât și investițiile din bugetele unităților administrativ-teritoriale (cu 25,3%). Preponderent, investițiile publice au fost orientate în construcții inginerești, mașini și utilaje, mijloace de transport, programe informatice. Ponderea investițiilor publice în total investiții a constituit circa 14,2%.

Creditele și împrumuturile interne și externe au constituit o sursă importantă de finanțare a investițiilor. În special, în perioada analizată s-a evidențiat impactul creditelor externe asupra rezultatului investițional. Acestea au însumat circa 1,1 mild. lei și au crescut de 2,6 ori, influențând creșterea totală a investițiilor cu 4,8 p.p. Un factor important al acestor creșteri este debursarea de către instituțiile financiare internaționale a mijloacelor financiare destinate pentru infrastructură contractate de stat. Circa 56% din aceste surse au fost investite de către întreprinderile și instituțiile publice.

Creditele interne au însumat 1,5 mild. lei și au crescut cu 14,3%, asigurând 9% din creșterea totală a investițiilor. Această evoluție se datorează îmbunătățirii situației creditare din economie. La situația din 30.09.2019, soldul creditelor interne a crescut cu 11,5%. Investiții finanțate din credite interne au fost efectuate în special de către sectorul privat (circa 96% din suma investițiilor din credite). Cota acestor investiții în total este de circa 10%.

Au crescut investițiile provenite de la organizațiile internaționale sub formă de granturi și asistență tehnică. Acestea au crescut cu 49% și au însumat circa 747,1 mil. lei (4,7% din totalul investițiilor), asigurând 12% din creșterea totală a investițiilor. Principalii beneficiari de mijloace financiare din aceste surse au fost întreprinderile cu capital străin (46% din suma investițiilor respective) și întreprinderile/instituțiile publice (34% din sumă).

Sursa: Biroul Național de Statistică, calculele Ministerului Economiei și Infrastructurii

***

Analiza datelor după *tipurile de active* arată că **investițiile în construcții au avut cel mai mare aport la creșterea investițiilor.**

Sectorul construcțiilor a atras, în perioada a 9 luni, investiții totale în sumă de 8,2 mild. lei (52% din totalul investițiilor), cu 18% mai mult decât în perioada similară a anului trecut. Această creștere a asigurat circa 59% din creșterea totală a investițiilor.

Au sporit și investițiile în clădiri nerezidențiale³ și rezidențiale (de locuit). Investițiile în clădirile nerezidențiale au însumat 2,9 mild. lei (18% din total), înregistrând o majorare de 28,2%. Investițiile în clădirile rezidențiale au însumat 2,2 mild. lei (14% din totalul investițiilor) și au crescut cu 12,4%.

³ Clădirile nerezidențiale sunt clădirile destinate altor scopuri decât cele rezidențiale (clădirile administrative și de producție, magazinele, depozitele, cinematografele etc.)

De menționat că, în ianuarie-septembrie 2019 au fost date în exploatare 6593 locuințe (apartamente și case individuale de locuit), cu o suprafață de 499,8 mii m², cu 58,7% mai mult față de perioada similară a anului precedent.

În perioada analizată, întreprinderile cu genul principal de activitate „Construcții” au efectuat lucrări în antrepriză în volum de 7,7 mild. lei, cu 17,4% mai mult. Au fost în creștere volumul lucrărilor de construcții noi (+24,6%), lucrările de reparații capitale (+7,5%), lucrările de întreținere și reparații curente (+9%).

Au crescut investițiile în construcții ingineresti (drumuri, sisteme de alimentare cu apă și canalizare, etc.). În ianuarie-septembrie 2019, acestea au însumat 4,9 mild. lei și au crescut cu 11%, asigurând 23% din creșterea totală a investițiilor. Peste 70% din suma acestor investiții sunt efectuate de către stat.

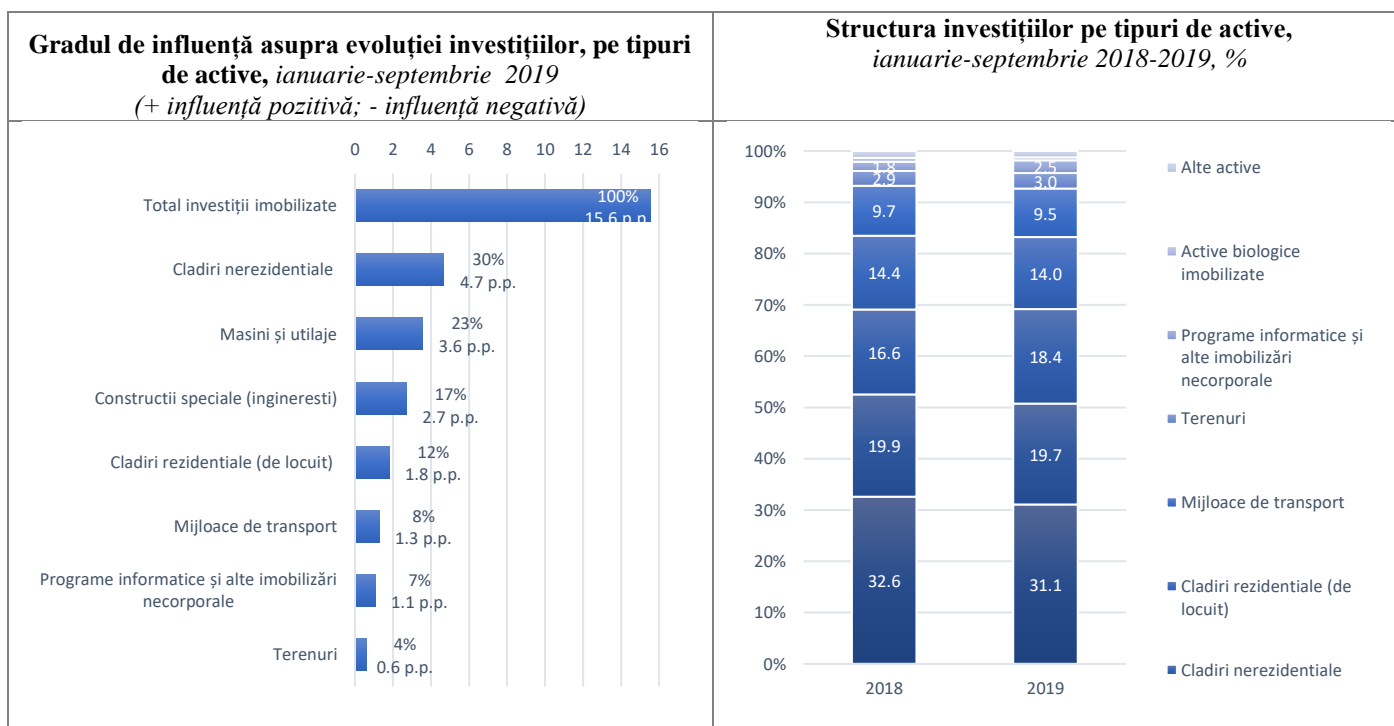
Continuă tendința de re tehnologizare a economiei. Investițiile în mașini, instalații și utilaje de producere au crescut cu 11%, însumând circa 4,9 mild. lei (31% din total investiții). Acestea au asigurat 23% din creșterea investițiilor înregistrată în 9 luni ale anului 2019.

De asemenea, **au fost în creștere investițiile în mijloace de transport.** Acestea au însumat circa 1,5 mild. lei și au crescut cu 13,1%, asigurând 8% din creșterea totală. Creșterea investițiilor în activele respective s-a datorat atât întreprinderilor private, cât și instituțiilor/ întreprinderilor de stat.

Totodată, au crescut **investițiile în terenuri** cu circa 20,5%, însumând 476,3 mil. lei (3% din totalul investițiilor). Au investit în terenuri, în special, întreprinderile cu capital privat (creștere cu 20,4%) și cele cu capital mixt (proprietate străină cu participarea Republicii Moldova) (creștere de 4,7 ori).

Investițiile în imobilizări necorporale au crescut cu 59,2%, inclusiv în cercetare-dezvoltare – de 3,6 ori, programe informatice – cu 48%. În ianuarie-septembrie 2019, acestea au însumat 391 mil. lei, ceea ce constituie 2,5% din totalul investițiilor.

Au scăzut doar investițiile în activele biologice imobilizate. Acestea au însumat circa 93,2 mil. lei, diminuând cu circa 10,5%. Tendința respectivă nu este favorabilă pentru ramurile fitotehnicii și zootehnicii ale sectorului agricol, care necesită atragerea de noi investiții pentru dezvoltare.

Sursa: Biroul Național de Statistică, calculele Ministerului Economiei și Infrastructurii

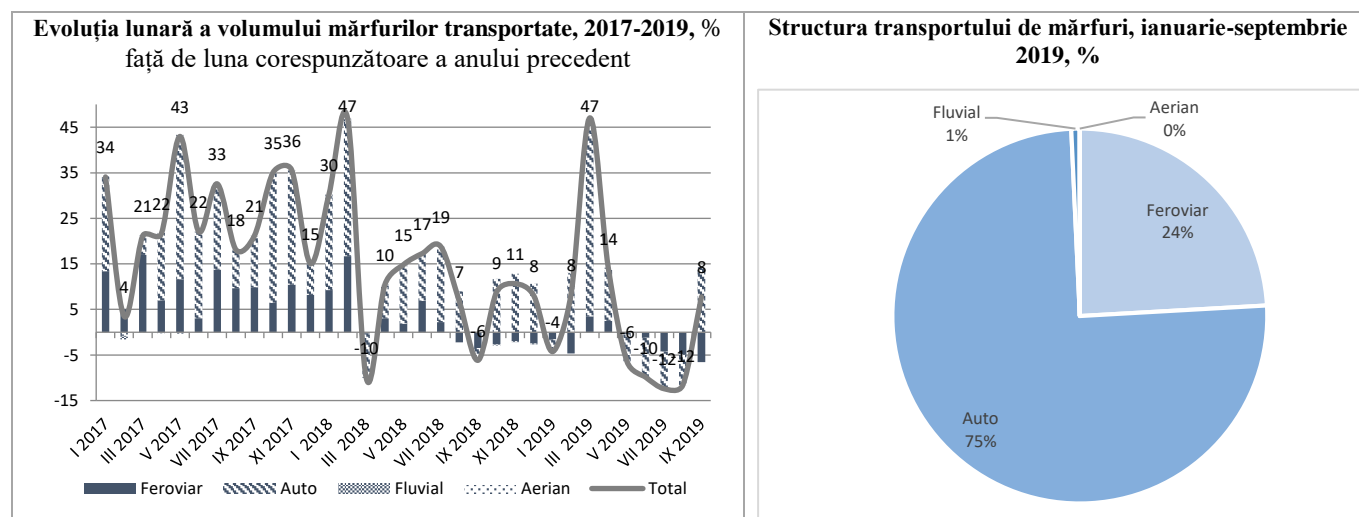
3.3. Transportul

Volumul mărfurilor transportate în ianuarie-septembrie 2019 a crescut cu 1,5%, însumând circa 13,8 mil. tone. Creșteri ale volumului mărfurilor transportate au fost înregistrate în cazul transportului aerian – cu 30,3%, transportului rutier – cu 5,3% și transportului naval – cu 0,5%. Transportul feroviar a

fost în descreștere esențială – cu circa 8,8%. Concomitent a crescut parcursul mărfurilor (+4,9%), însumând în total circa 3,7 mild. tone-km.

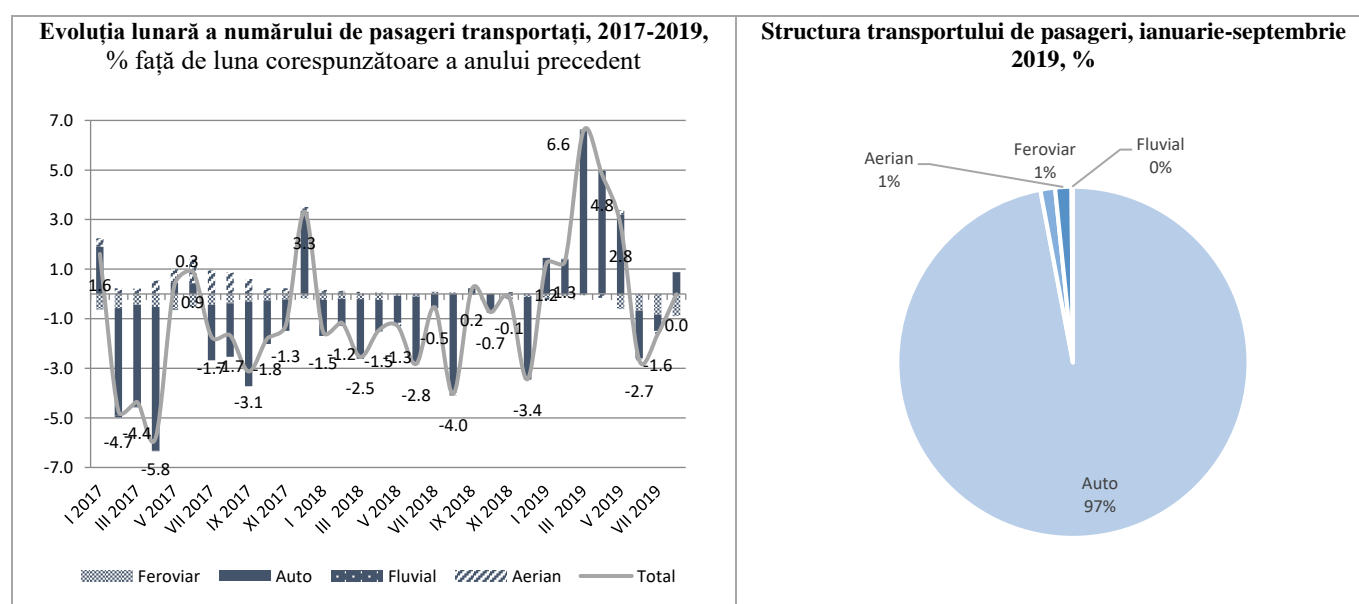
După 4 luni de descreștere continuă (mai-august), în luna septembrie volumul mărfurilor transportate revine pe un trend ascendent (+7,8%). Această creștere corespunde activizarea comerțului exterior și altor sectoare economice. În septembrie volumul exporturilor a crescut cu 15,2%, volumul importurilor cu 5,9%, iar sectorul industrial – cu 9,3%.

În structura serviciilor de transport predomină transportul rutier, care ocupă circa 75% din volumul total al serviciilor, urmat de transportul feroviar, cu o pondere de circa 24%. Transportul naval și aerian de mărfuri dețin o cotă neînsemnată în structura serviciilor respective, de circa 1%.

Sursă: Biroul Național de Statistică

În ianuarie-septembrie 2019 numărul pasagerilor transportați a crescut cu circa 1,5%, de aceste servicii beneficiind în total circa 76,9 milioane pasageri. Creșteri ale numărului de pasageri au fost înregistrate doar în cazul transportului rutier (+2,1%), ce ocupă aproape integral piața serviciilor de transport-pasageri (circa 97%). Celelalte tipuri de transport au înregistrat scăderi: transportul fluvial – cu -0,3%, transportul aerian – cu -1,4%, transportul feroviar - cu -26%.

Sursă: Biroul Național de Statistică

Printre problemele de bază ale sectorului de transport rămân a fi *transportul ilicit de pasageri, performanța scăzută a serviciilor de transport public și a transportului feroviar*, fapt ce influențează scăderea continuă a pasagerilor transportați și creșterea traficului de transport rutier. Conform ultimelor date disponibile

(2017), ponderea economiei neobservate în sectorul transporturilor constituie circa 7,8%. Totodată, din cauza subdezvoltării sectorului feroviar, în Republica Moldova se accentuează tendința de migrare a traficului de la calea ferată spre transportul rutier, deși tendința și viziunea de dezvoltare a sectorului de transport în țările UE este inversă.

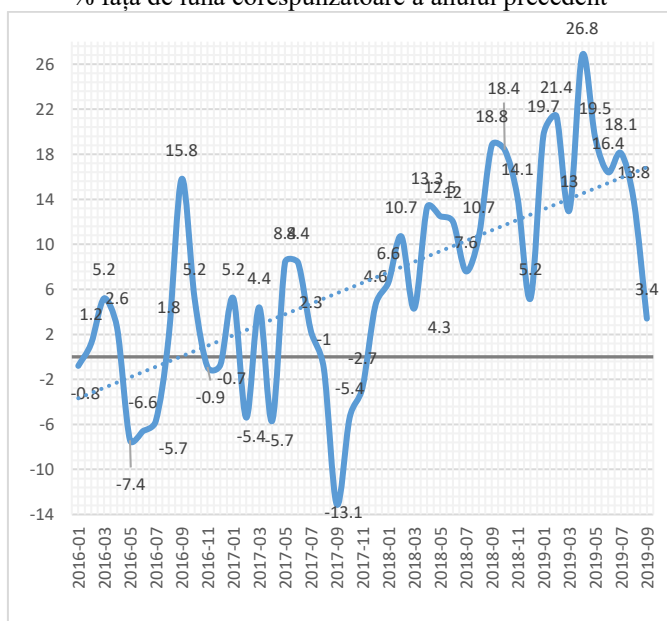
3.4. Comerțul intern cu bunuri și servicii

În ianuarie-septembrie 2019, cifra de afaceri în **comerțul cu amănuntul** a însumat circa 42,8 mild. lei și a înregistrat o creștere de circa 14,1% (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului trecut. Creșterile volumului mărfurilor comercializate cu amănuntul demonstrează o creștere a cererii de mărfuri din partea populației, fapt datorat, în special, de creșterea reală a veniturilor salariale, a creditelor noi de consum, precum și a altor surse de venituri.

În structura vânzărilor pe grupe de mărfuri predomină produsele nealimentare, cota cărora constituie circa 70%, inclusiv carburanți pentru autovehicule – 22%, produse de uz casnic – 15,5%, echipament informatic și de telecomunicații – 2,6%, bunuri culturale – 1,6%. Vânzările de produse alimentare reprezintă circa 30% din volumul total al vânzărilor.

Volumul serviciilor de piață prestate populației, de asemenea, a crescut esențial. În ianuarie-septembrie 2019, cifra de afaceri pentru serviciile de piață prestate populației au marcat o creștere de 16,1% (în prețuri comparabile) și a însumat circa 16 mild. lei.

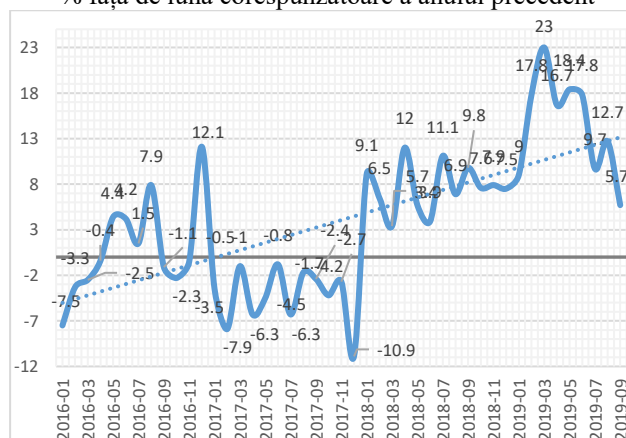
Evoluția lunară a cifrei de afaceri pentru serviciile prestate populației,
% față de luna corespunzătoare a anului precedent

Sursă: Biroul Național de Statistică

accelerat. În ianuarie-septembrie 2019, **comerțul cu ridicata**, care asigură intermedierea dintre producători și comercianții cu amănuntul, s-a majorat cu 16,8% (în prețuri curente) și a înregistrat o valoare a cifrei de afaceri de circa 83,9 mild. lei. O influență majoră asupra creșterii comerțului cu ridicata au avut-o vânzările de produse agricole și animale vii (+26,3% creștere), vânzările cu ridicata a bunurilor de consum (18,6%), vânzările de produse alimentare, băuturi și tutun (+7,6% creștere). În descreștere a fost comerțul cu ridicata de echipament informatic și de telecomunicații (-26,5%).

Evoluția lunară a comerțului cu amănuntul,
% față de luna corespunzătoare a anului precedent

Sursă: Biroul Național de Statistică

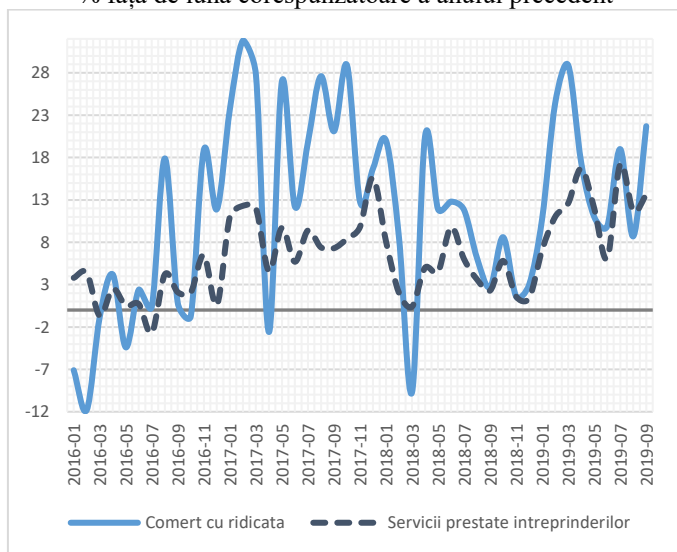
La fel ca în cazul comerțului cu amănuntul, factorul de bază care a influențat creșterea solicitărilor de servicii a constituit îmbunătățirea situației financiare a populației.

În structura vânzărilor, predomină serviciile prestate în domeniul sănătății și asistență socială (circa 43,3% din volumul total), după care urmează serviciile în alimentația publică și cazare (20,3%), turism, activități de recreare și agrement (23,6%), învățământ (9,8%). Comparativ cu perioada similară a anului trecut, în structura serviciilor se evidențiază tendința de creștere a ponderii serviciilor de recreare și agrement (+3,6 p.p.) și a activităților de cazare și alimentație publică (+1,6 p.p.), concomitent cu scăderea ponderii serviciilor de sănătate și asistență socială (-2,4 p.p.) și activităților agențiilor turistice (-2,7 p.p.).

Volumul schimburilor comerciale între producători și comercianți, de asemenea, s-a

Evoluția lunară a comerțului cu ridicata și serviciilor prestate întreprinderilor,

% față de luna corespunzătoare a anului precedent

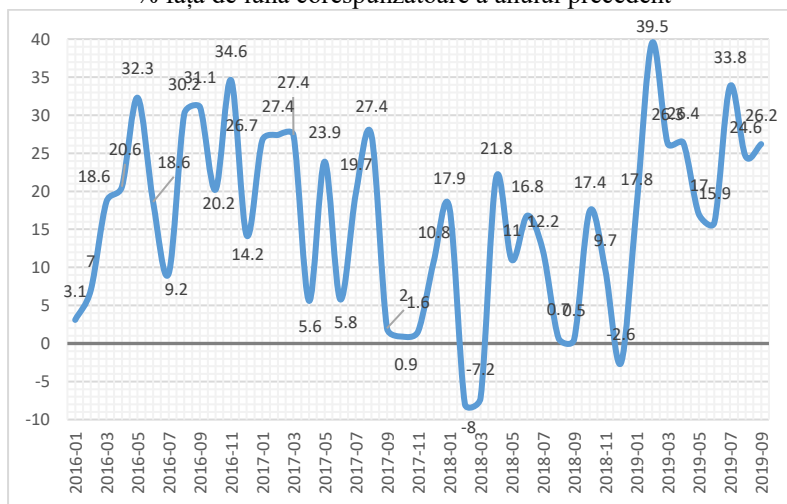

Sursă: Biroul Național de Statistică

Cifra de afaceri în comerț, întreținere și reparație a autovehiculelor și motocicletelor a crescut cu 25% (în prețuri curente), înregistrând o valoare de 8,1 mild. lei. Această creștere se datorează creșterii cifrei de afaceri la comerțul cu piese pentru autovehicule (+27,6%), comerțul cu autovehicule (+19,7%) și la serviciile de întreținere și reparare a autovehiculelor (+26%).

Evoluția lunară a comerțului cu autovehicule

% față de luna corespunzătoare a anului precedent

Sursă: Biroul Național de Statistică

Concomitent, a crescut volumul **serviciilor prestate întreprinderilor**. În ianuarie-septembrie, acestea s-au majorat cu circa 12% (în prețuri curente), înregistrând o cifră de afaceri de circa 34,2 mild. lei. Cerere sporită a fost înregistrată, în special, pentru serviciile de transport și depozitare (+8,7%), tranzacțiile imobiliare (+27,2%), serviciile în domeniul tehnologiei informației (+36,6%), și activitățile de publicitate și studiere a pieței (+17,6%).

Ameliorarea comerțului cu ridicata se explică, pe de o parte, de creșterea cererii din partea comercianților cu amănuntul, pe de altă parte, de dinamizarea activității întreprinderilor ce utilizează în procesele de producție materie primă furnizată de rețeaua de comerț angro, precum și a agenților economici ce utilizează servicii din partea altor întreprinderi pentru a-și asigura activitatea economică.

4. Sectorul extern

4.1. Comerț exterior

Evoluția comerțului exterior în ianuarie-septembrie 2019 a fost influențată de temperarea creșterii economice în țările care sunt parteneri comerciali principali ai țării noastre, diminuarea prețurilor la resursele energetice, în special la gaz natural, valorificarea oportunităților oferite de acordurile de cooperare internațională (Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, în vederea valorificării oportunităților Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu UE, Acordul de Comerț Liber cu Turcia).

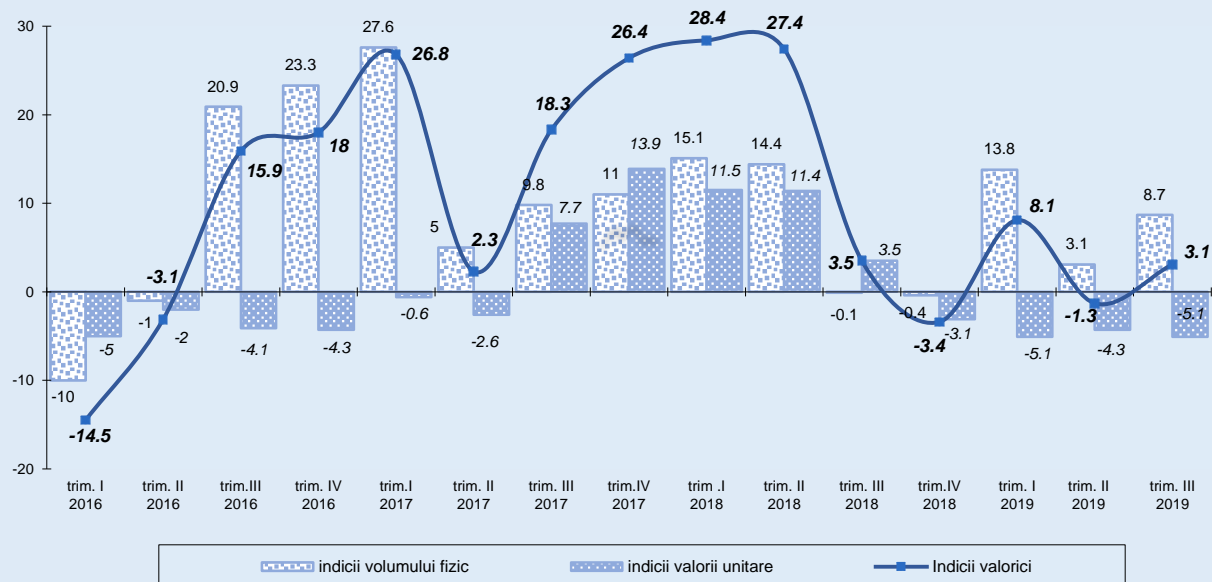
Exporturile de mărfuri realizate în ianuarie-septembrie 2019 au înregistrat o valoare de 2026,2 mil. dolari SUA, mai mult cu 66,8 mil. dolari comparativ cu ianuarie-septembrie 2018, iar importurile – 4272,3 mil. dolari, mai mult cu 94,7 mil. dolari. În termeni nominali exporturile s-au majorat cu 3,4%, iar importurile – cu 2,3%.

Indicii comerțului exterior în trimestrul III 2019

Temperarea creșterii economiei mondiale și, respectiv, diminuarea cererii externe a determinat micșorarea prețurilor mondiale la majoritatea bunurilor. Astfel, în trimestrul III 2019 au fost **exportate** mărfuri în valoare cu 3,1% (20,3 mil. dolari) mai mare decât în perioada corespunzătoare din anul 2018. Această situație a fost determinată de majorarea volumului mărfurilor exportate în expresie naturală (cantitatea) cu 8,7%. Totodată, valoarea unitară (prețurilor) a acestora s-a micșorat cu 5,1%.

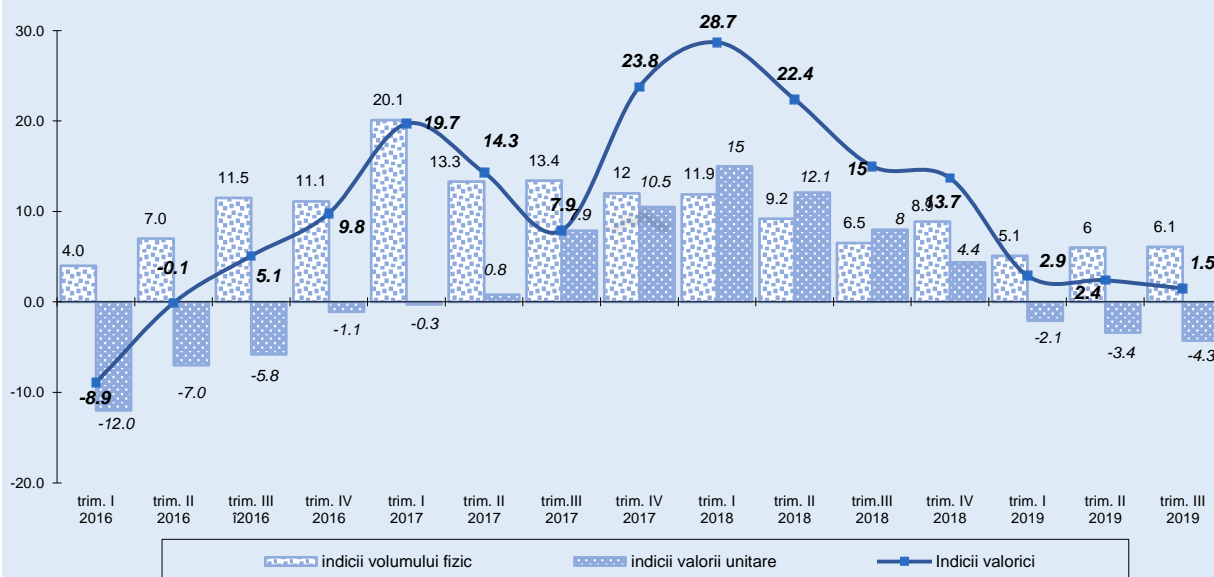
Evoluția trimestrială a indicilor privind mărfurile exportate, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

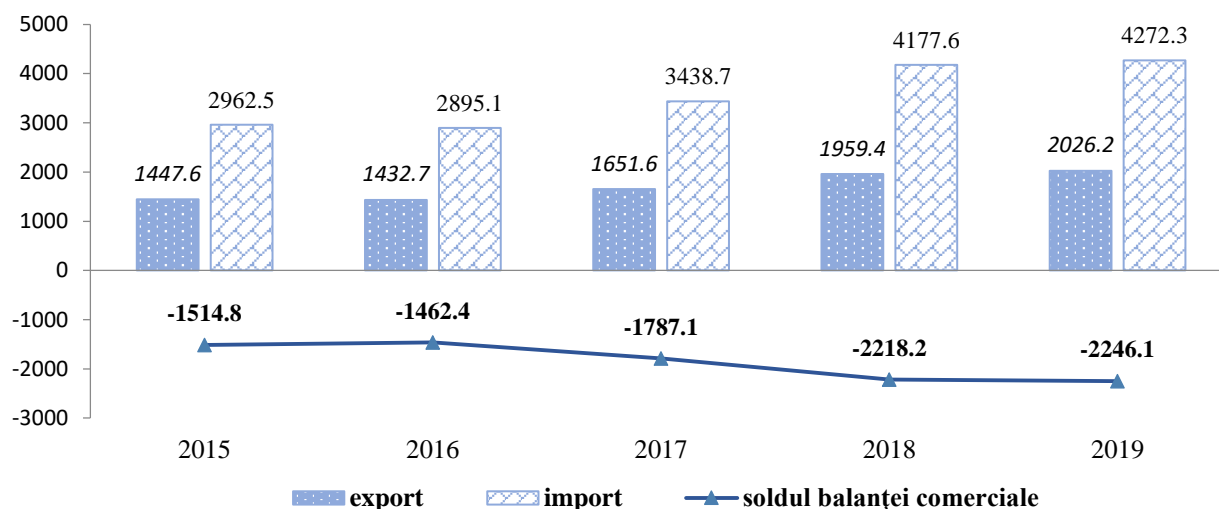
Valoarea mărfurilor **importate** a crescut cu 1,5% (+22,1 mil. dolari), cauzată preponderent de creșterea volumului fizic al mărfurilor importate cu 6,1%. Concomitent, valoarea unitară a acestora s-a diminuat cu 4,3%.

Evoluția trimestrială a indicilor privind mărfurile importate, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Evoluția exportului, importului și soldului balanței comerciale în ianuarie-septembrie 2015-2019, mil. dolari SUA

Sursă: Biroul Național de Statistică

Decalajul în evoluția exporturilor și importurilor a determinat acumularea unui deficit al balanței comerciale de 2246,1 mil. dolari, cu 27,9 mil. dolari (+1,3%) mai mare față de cel înregistrat în ianuarie-septembrie 2018. În structura soldului balanței comerciale predomină soldul negativ la: petrol, produse petroliere și produse înrudite (18,9% din total), gaz și produse industriale obținute din gaz (8,4%), vehicule rutiere (9,9%), fire, țesături, articole textile (6,9%), mașini și aparate specializate pentru industriile specifice (6,3%), mașini și aparate industriale cu aplicații generale (5,6%), produse medicinale și farmaceutice (5,5%), aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii (5,1%) etc., acestea fiind destinate atât pentru consumul populației, cât și pentru aprovizionarea întreprinderilor cu materie primă.

Totodată, s-a înregistrat un sold pozitiv la semințe și fructe oleaginoase (7%), cereale și preparate pe bază de cereale (5,8), mașini și aparate electrice și părți ale acestora (5,1%), îmbrăcăminte și accesorii (4,7%), băuturi (4,1%) etc.

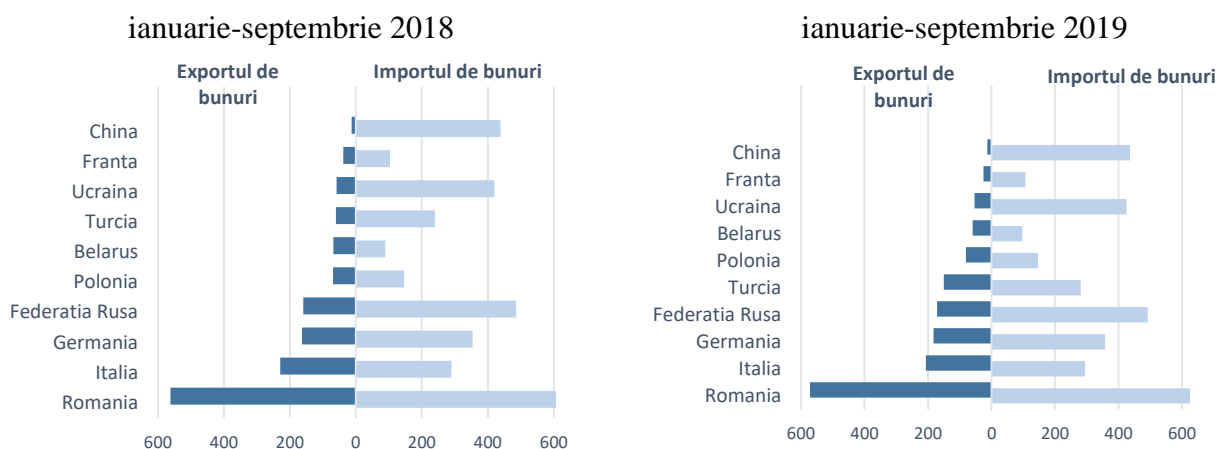
Dinamica schimburilor comerciale

	Ianuarie-septembrie 2018			Ianuarie-septembrie 2019		
	mil. dolari SUA	structura, %	în % față de ianuarie-septembrie 2017	mil. dolari SUA	structura, %	în % față de ianuarie-septembrie 2018
Export – total	1959.4	100.0	118.6	2026.2	100.0	103.4
<i>inclusiv în:</i>						
țările Uniunii Europene (UE-28)	1363.6	69.6	127.9	1328.7	65.6	97.4
țările CSI	306.7	15.7	91.2	301.8	14.9	98.3
celelalte țări ale lumii	289.1	14.8	116.2	395.7	19.5	136.9
Import – total	4177.6	100.0	121.5	4272.3	100.0	102.3
<i>inclusiv din:</i>						
țările Uniunii Europene (UE-28)	2107.2	50.4	123.0	2134.7	50.0	101.3
țările CSI	1013.9	24.3	119.2	1030.7	24.1	101.7
celelalte țări ale lumii	1056.5	25.3	120.8	1106.9	25.9	104.8
Balanța comercială	-2218.2	x	124.1	-2246.1	x	101.3
Gradul de acoperire a importului prin export	46.9 %	x	-1,1 p.p.	47.4%	x	0.5 p.p.

Sursă: Biroul Național de Statistică

În cadrul comerțului exterior pe grupe de țări, s-a atestat diminuarea deficitului balanței comerciale în raport cu celelalte țări ale lumii - cu 7,3%, iar cu țările CSI și UE a fost înregistrată o majorare cu 3,1% și cu 8,4%.

Primele 10 țări-partenere în derularea export-import, mil. dolari SUA

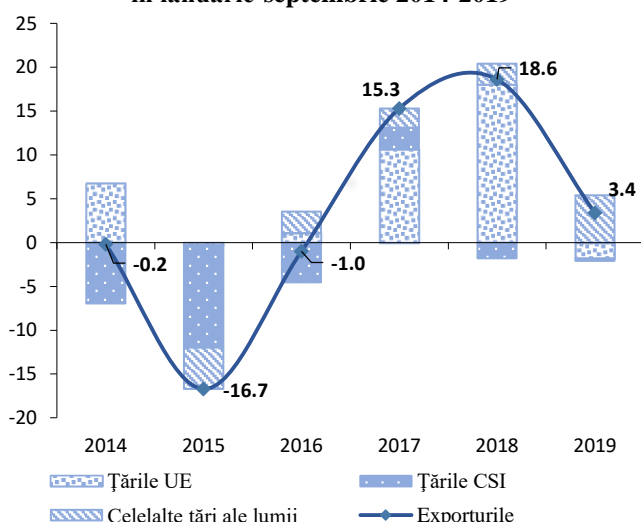

Sursă: Biroul Național de Statistică

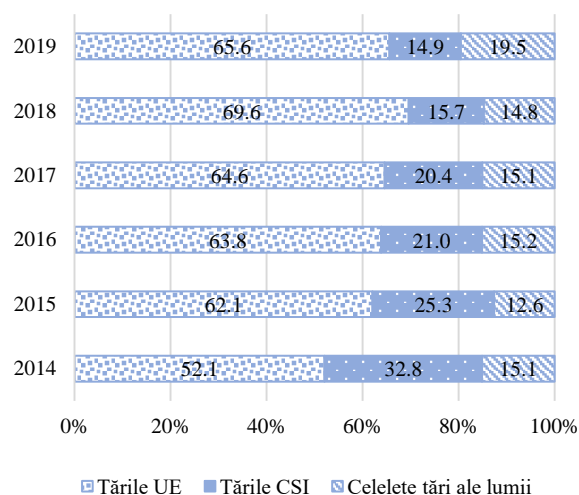
Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în ianuarie-septembrie 2019 a constituit 47,4%, față de 46,9% înregistrat în ianuarie-septembrie 2018.

Exporturile după destinație. Creșterea exporturilor s-a datorat în totalitate livrărilor cu destinația “celelalte țări ale lumii”, care au asigurat 159,6% din creșterea totală a exporturilor, însumând 395,7 mil. dolari și depășind cu 36,9% valoarea din ianuarie-septembrie 2018. Printre acestea se remarcă exporturile către Turcia – în valoare de 149,8 mil. dolari (în creștere de 2,5 ori) și Elveția – 60 mil. dolari (de 1,5 ori mai mult).

Creșterea anuală a exporturilor (%) și contribuția pe grupe de țări (p.p.), în ianuarie-septembrie 2014-2019

Structura exporturilor pe grupe de țări în ianuarie-septembrie 2014-2019 (%)

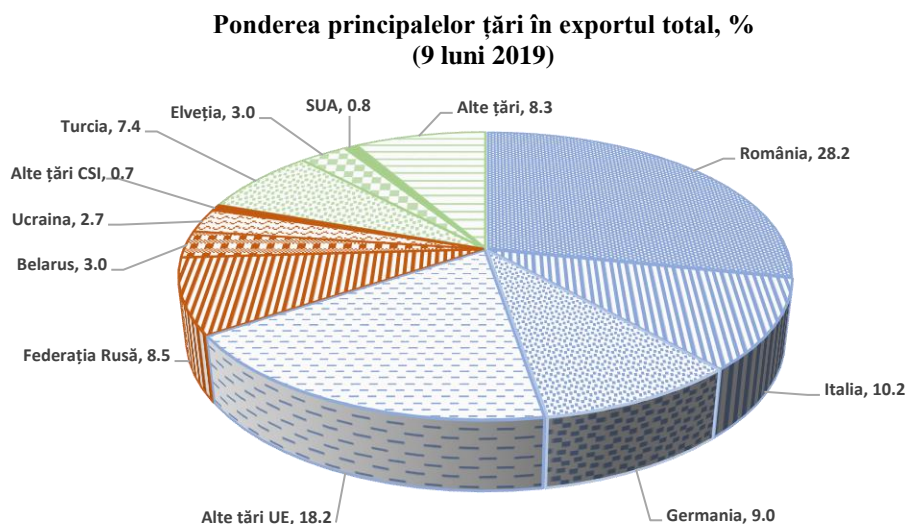
Sursă: Biroul Național de Statistică

Principala destinație a exporturilor Republicii Moldova rămâne țările Uniunii Europene, cu o pondere de 65,6% în total export. Livrările de mărfuri către această grupă de țări au însumat 1328.7 mil. dolari și s-au micșorat cu 2,6% față de ianuarie-septembrie 2018, având cea mai accentuată contribuție negativă la evoluția exporturilor și au sustras 52,2% din creșterea acestora. Cele mai semnificative exporturi au avut ca destinație țări precum: România – 572 mil. dolari (+1,8%), fiind și cea mai importantă piață de desfacere a Republicii Moldova, Italia – 207 mil. dolari (-9,9%), Germania – 182 mil. dolari (+11,1%), Polonia –

80,3 mil. dolari (+15,6%), Republica Cehă – 41,9 mil. dolari (+37,8%) etc. Se observă o reorientare a exporturilor din direcția țărilor CSI spre UE, în special, în cazul semințelor de floarea soarelui, vinului și strugurilor fructelor, datorată pe de o parte de restricțiile impuse de Federația Rusă, iar pe de altă parte de noile oportunități oferite de DCFTA.

Livrările către țările CSI au contribuit negativ la creșterea exporturilor cu 7,3%. Exporturile către această grupă de țări au însumat 301,8 mil. dolari, în descreștere cu 1,7% față de ianuarie-septembrie 2018. Cele mai multe mărfuri au fost livrate Federației Ruse – în valoare de 171,7 mil. dolari (+7,7%), Republicii Belarus – 60 mil. dolari (-12%) și Ucrainei – 53,8 mil. dolari (-8,1%).

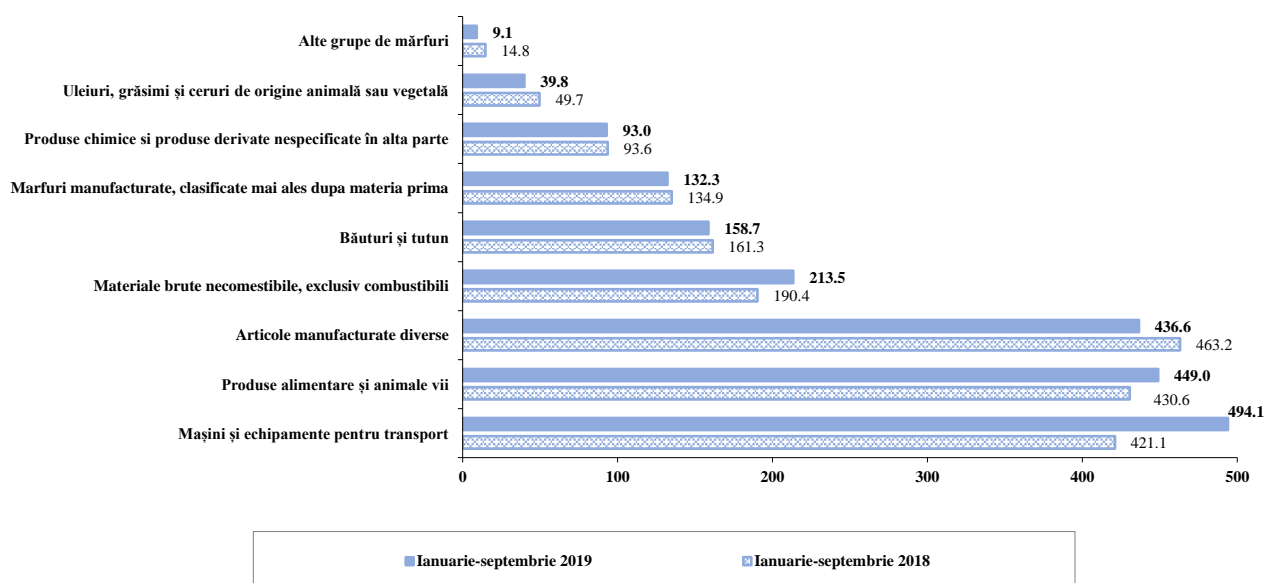
Sursă: Biroul Național de Statistică

Exporturile pe grupe de mărfuri. Creșterea exporturilor a fost determinată în cea mai mare parte de extinderea activității investitorilor străini în Zonele Economice Libere și sporirea capacităților de producere a industriilor care activează în lohn (în special, în ramura industriei automotive, asigurând majorări de exporturi preponderent la categoriile „mașini și aparate electrice și părți ale acestora”, „mașini și aparate industriale cu aplicații generale”, „vehicule rutiere”, precum și de majorarea exporturilor unor produse agroalimentare (cereale și preparate pe bază de cereale, legume și fructe, semințe și fructe oleaginoase etc.), datorită unei cereri sporite preponderent din partea țărilor UE pentru aceste produse. Totodată, 85% din mărfurile exportate au înregistrat scăderi ale prețurilor, influențând negativ valoarea exporturilor, în pofida faptului că s-a majorat volumul fizic la circa 77% din mărfurile exportate.

Exporturile de mărfuri autohtone în ianuarie-septembrie 2019 au constituit 1436,7 mil. dolari, cu o pondere de 70,9% din total exporturi și s-au majorat cu 9,2% față de ianuarie-septembrie 2018.

Circa 30% din valoarea exporturilor reprezintă reexporturile de mărfuri străine, care au însumat 589,5 mil. dolari și s-au diminuat cu 8,4% comparativ cu ianuarie-septembrie 2018. Reexporturile de mărfuri după prelucrare dețin 21,1% din total exporturi, iar reexporturile clasice de mărfuri, care nu au suferit transformări esențiale – 8%.

Evoluția exporturilor de mărfuri în ianuarie-septembrie 2018-2019, mil. dolari SUA

Sursă: Biroul Național de Statistică

Factorul cel mai important care a impulsionat creșterea exporturilor a fost intensificarea activității întreprinderilor din domeniul industriei auto: valoarea livrărilor de *mașini și echipamente pentru transport* a constituit 494,1 mil. dolari, înregistrând o creștere cu 17,3%. De menționat, că ponderea acestor mărfuri în total export este cea mai semnificativă – 24,4%, influențând creșterea totală a exporturilor în proporție de 109,5%. Din această secțiune de mărfuri, se remarcă exporturile de mașini și aparate electrice și părți ale acestora, care au asigurat 96,7% din creștere.

Valoarea exporturilor de *produse alimentare și animale vii* a însumat 449 mil. dolari (22,2% în total export), fiind în creștere cu 4,3% față de ianuarie-septembrie 2018. Astfel, acestea au contribuit la creșterea totală a exporturilor în proporție de 27,6%, inclusiv cereale și preparate pe bază de cereale – 40,7%, legume și fructe – 11,1%. Totodată, exporturile de zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere au avut o contribuție negativă de 14,3%, produse lactate și ouă de păsări – de 6,6%, animale vii – de 3,2% etc.

Exporturile de *articole manufacturate diverse* s-au diminuat cu 5,7%, însumând 436,6 mil. dolari (21,6% în total exporturi). Contribuția negativă a acestora la evoluția exporturilor a fost cea mai accentuată – în mărime de 39,9%, din care îmbrăcăminte și accesorii – 37,3%, mobilă și părțile ei – 13,4%, articole de voiaj; sacoșe și similare – 4,3%. De menționat că, descreșterea exporturilor este legată de scăderea producției articolelor de voiaj; sacoșe și similare cu 19,7%, îmbrăcăminte și accesorii – cu 9,2%. În același timp, exporturile de articole diverse au avut o contribuție pozitivă de 10,5%.

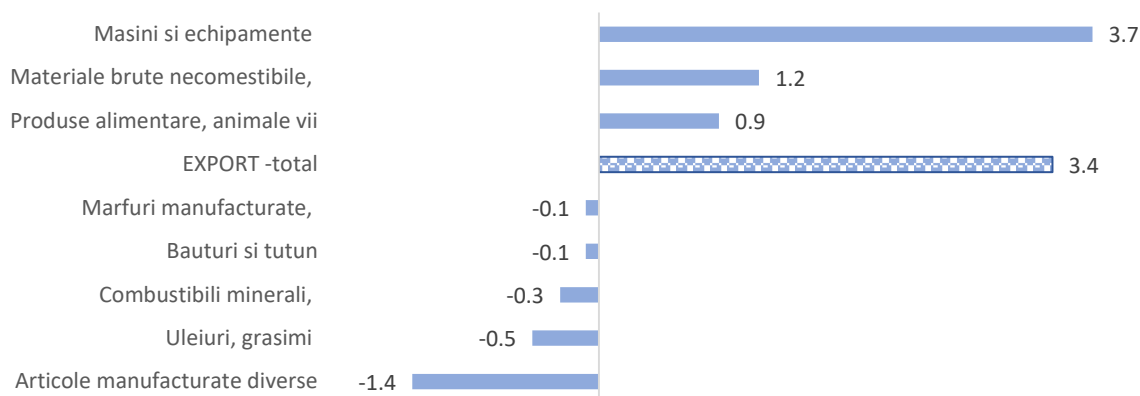
Valoarea exporturilor de *materiale brute necomestibile, exclusiv combustibili* s-a majorat cu 12,1% față de ianuarie-septembrie 2018, însumând 213,5 mil. dolari (10,5% în total exporturi). Acestea au asigurat 34,7% din creșterea totală a exporturilor, în totalitate din conținutul livrărilor de semințe și fructe oleaginoase, contribuția cărora a fost de 40,6%. Concomitent, micșorarea livrărilor de îngrășăminte naturale și minerale naturale au contribuit negativ la creșterea exporturilor - în proporție de 2,7%, piei crude, piei tăbăcite și blănuri brute - 1,7% etc.

Exportul de *băuturi și tutun* în ianuarie-septembrie 2019 a constituit 158,7 mil. dolari, cu 1,6% mai puțin față de ianuarie-septembrie 2018 și o pondere de circa 8,2% în total export. În cadrul acestei secțiuni de mărfuri preponderente rămân a fi exporturile de băuturi (alcoolice și nealcoolice), volumul cărora a constituit 140,2 mil. dolari, cu 3,3% mai puțin față de ianuarie-septembrie 2018 și care a contribuit negativ la creșterea total exporturi în mărime de 7,1%. Totodată, exportul de tutun brut și prelucrat – a constituit

circa 18,5 mil. dolari, cu 12,9% mai mult, față de ianuarie-septembrie 2018, contribuind la creșterea totală a exporturilor cu 3,2%.

Produsele chimice și produsele derivate nespecificate în altă parte au fost exportate în valoare de 93 mil. dolari, micșorându-se cu 0,6%. Acestea au contribuit la diminuarea totală a exporturilor în proporție de 0,9%, inclusiv produse chimice organice - de 6,2%, uleiuri esențiale, rezinoide și substanțe parfumate, preparate pentru toaletă, produse pentru înfrumusețare – de 8,1%. Totodată, exporturile de produse medicinale și farmaceutice au avut o contribuție pozitivă de 15,9%, exportul acestora majorându-se cu 22%, rezultat al creșterii volumului de fabricare a preparatelor farmaceutice cu 19,1%.

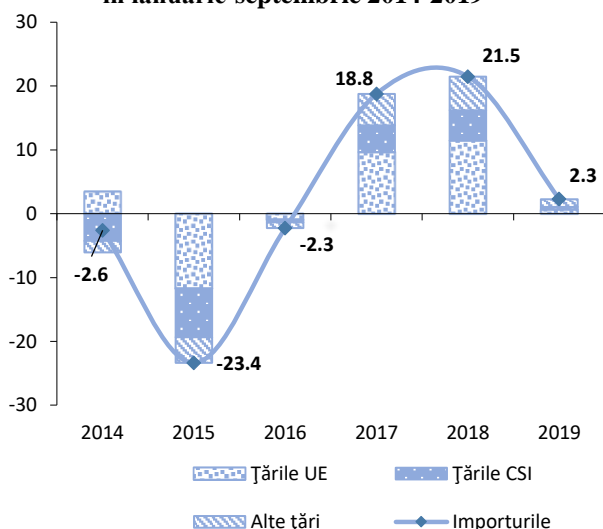
Gradul de influență la creșterea (+), scăderea (-) exporturilor, p.p.

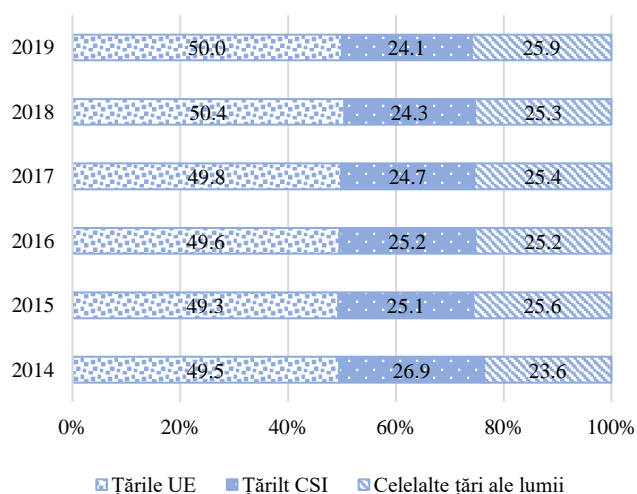
Sursă: Biroul Național de Statistică

Importurile după țările de origine. Creșterea importurilor totale de bunuri s-a datorat importurilor din *celelalte țări ale lumii* – în proporție de 53,2%. Acestea au însumat 1106,9 mil. dolari și au înregistrat o creștere cu 4,8% comparativ cu ianuarie-septembrie 2018. Cele mai semnificative importuri au provenit din China - în valoare de 436,8 mil. dolari (-0,3%), Turcia – 281,4 mil. dolari (+17,7%) și Statele Unite ale Americii – 56,2 mil. dolari (+4,2%).

Creșterea anuală a importurilor (%) și contribuția pe grupe de țări (p.p.), în ianuarie-septembrie 2014-2019

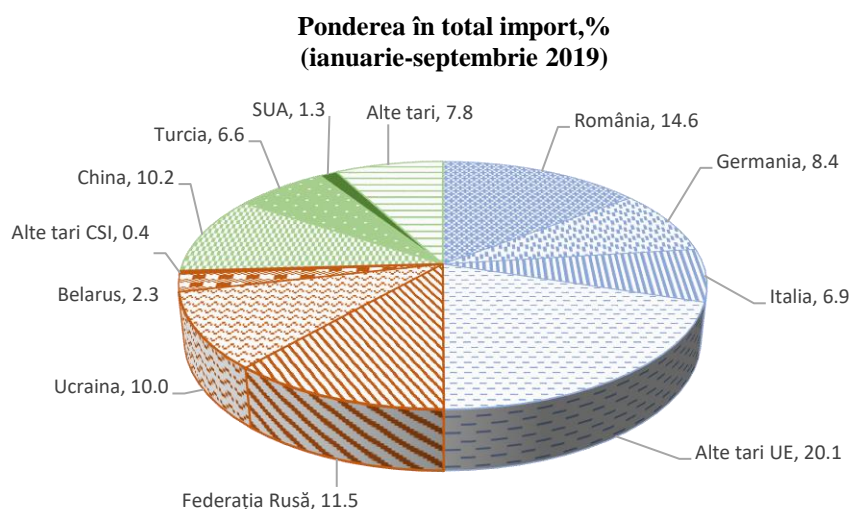
Structura importurilor pe grupe de țări în ianuarie-septembrie 2014-2019 (%)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Importurile din *țările Uniunii Europene* au însumat 2134,7 mil. dolari și au avansat cu 1,3% față de ianuarie-septembrie 2018. Contribuția acestora la creșterea totală a importurilor a fost de 29,1%. În mare parte importurile au provenit din România – în valoare de 625,2 mil. dolari, cu 0,6% mai mult decât în ianuarie-septembrie 2018, Germania – 358,1 mil. dolari (+1,1%) și Italia – 294,1 mil. dolari (+1,6%).

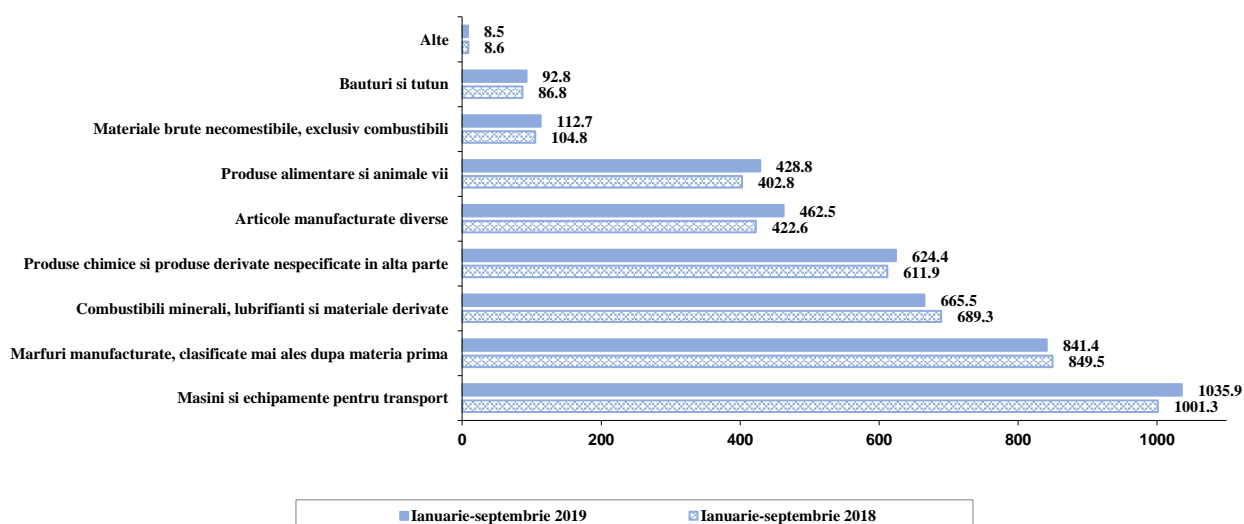
Importurile din țările CSI s-au majorat cu 1,7% față de ianuarie-septembrie 2018 și au înregistrat o valoare de 1030,7 mil. dolari, asigurând 17,8% din creșterea totală a importurilor. Cele mai semnificative importuri au provenit din Federația Rusă - în valoare de 494,9 mil. dolari, cu 1,2% mai mult față de ianuarie-septembrie 2018, din Ucraina – 425,2 mil. dolari (+1,4%) și Belarus – 97,2 mil. dolari (+8,9%).

Sursă: Biroul Național de Statistică

Importurile pe grupe de mărfuri. În ianuarie-septembrie 2019 creșterea importurilor s-a datorat preponderent intensificării creșterii cererii interne pentru bunurile importate cu caracter investițional. În cea mai mare măsură, importurile au avut drept scop aprovizionarea întreprinderilor cu materie primă și utilaje pentru funcționarea economiei. Totodată, importurile au fost influențate de micșorarea prețurilor mondiale la combustibilii minerali, în deosebi la gazul natural și de încetinirea consumului. De asemenea, valoarea importurilor a fost influențată negativ de micșorarea prețurilor la circa 92% din mărfurile importate.

Evoluția importurilor de mărfuri în ianuarie-septembrie 2018-2019 mil. dolari SUA

Sursă: Biroul Național de Statistică

Evoluția importurilor a fost influențată cel mai puternic de importurile de *mașini și echipamente pentru transport*. Intensificarea activității întreprinderilor din industria automotive atrage, respectiv, un volum mai mare a importurilor de utilaje și produse materie primă. Astfel, în perioada de referință importul acestora a crescut cu 3,5% și a însumat 1035,9 mil. dolari. Cu o pondere însemnată de 24,3% în volumul total al importurilor, această categorie de produse a asigurat 36,5% din creșterea totală a importurilor, din care: vehicule rutiere – 22,8%, mașini și aparate industriale cu aplicații generale – 14,3%, aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii – 13,6% etc. Totodată, grupul „mașini și aparate specializate pentru industriile specifice” au contribuit negativ la creșterea importurilor –

în proporție de 13,9%, „mașini și aparate de birou sau pentru prelucrarea automată a datelor” – de 7,3%, „mașini generatoare de putere și echipamentele lor” – de 3,5% etc.

O contribuție negativă la evoluția importurilor au avut importurile de *mărfuri manufacturate, clasificate mai ales după materia primă*. Acestea au fost importate în valoare de 841,4 mil. dolari (19,7% în total), fiind cu 0,9% mai puțin față de ianuarie-septembrie 2018 și contribuind la evoluția importurilor cu -8,5%. În cadrul acestei secțiuni de mărfuri cea mai mare contribuție negativă – în proporție de 19,7% - au avut importurile de fire, țesături și articole textile, precum și importurile de metale neferoase – de 8% etc.

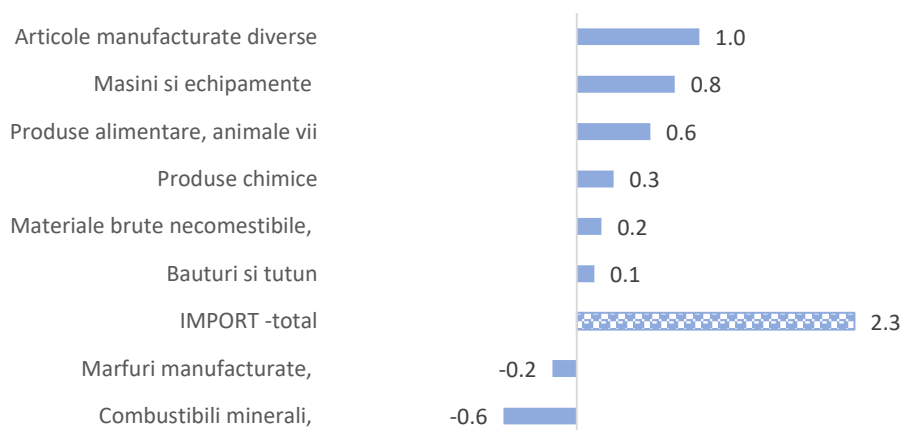
Volumul importurilor de *combustibili minerali, lubrifianți și materiale derivate* în ianuarie-septembrie 2019 a însumat 665,5 mil. dolari (15,6% în total) și s-a diminuat cu 3,5% față de ianuarie-septembrie 2018. În cadrul acestei secțiuni, cele mai influente grupe de mărfuri sunt gaz și produsele industriale obținute din gaz (18% din creșterea totală a importurilor) și cărbune, cocs și brichete (2,4% din creștere). Totodată, scăderea cu 7,5% a volumului importului de petrol, produse petroliere și produse înrudite a contribuit negativ la creșterea importurilor cu 36,8%. De asemenea, micșorarea cu 21,2% a importului de energie electrică a influențat negativ creșterea importurilor cu 8,8%. Micșorarea prețurilor externe la petrol și produse petroliere reprezintă cel mai important factor care a determinat diminuarea valorii importurilor respective.

Importurile de *articole manufacturate diverse* au contribuit pozitiv la evoluția importurilor. Acestea au fost importate în valoare de 462,5 mil. dolari (10,8% în total importuri), cu 9,4% mai mult față de ianuarie-septembrie 2018, asigurând 42,1% din creșterea totală. În cadrul acestei secțiuni cele mai importante contribuții au venit din partea importurilor de alte articole diverse – 22,6%, instrumente și aparate profesionale, științifice și de control – 5,8%, precum și de încălțăminte – 5,3%. Totodată, importurile de îmbrăcăminte și accesorii au contribuit negativ la creșterea importurilor – în proporție de 0,9%.

În 9 luni 2019 au fost importate *produse alimentare și animale vii* în volum de 428,8 mil. dolari (10% în total importuri), în creștere cu 6,5% față de ianuarie-septembrie 2018. Acestea au contribuit la creșterea totală a importurilor în proporție de 27,4%, inclusiv: legume și fructe – 8,2%, produse lactate și ouă de păsări – 5,3%, carne și preparate din carne – 4,5%, pește, crustacee, moluște – 4,3%, cereale și preparate pe bază de cereale – 3,5% etc.

Produselor chimice și produselor derivate le revin 14,6% din volumul total al importurilor, însumând 624,4 mil. dolari, în creștere cu 2%. Contribuția acestora la creșterea totală a importurilor a fost de 13,2%, din care produsele medicinale și farmaceutice – 18,4%, produsele chimice anorganice – 2,4%, materiale plastice prelucrate – 2,2%. Totodată, alte materiale și produse chimice au contribuit negativ la evoluția importurilor - în proporție de 4,5%, materiale plastice sub forme primare – de 4,1% etc.

Gradul de influență la creșterea (+), scăderea (-) importurilor, p.p.

Persoanele fizice au importat în ianuarie-septembrie 2019 mărfuri și produse în valoare de 150,3 mil. dolari, cu 14,2% mai mult decât în aceeași perioadă a anului 2018. Creșterea importurilor a fost determinată de majorarea procurărilor de autoturisme (+17,3%), cărora le-au revenit 82,6% din importurile realizate de persoanele fizice.

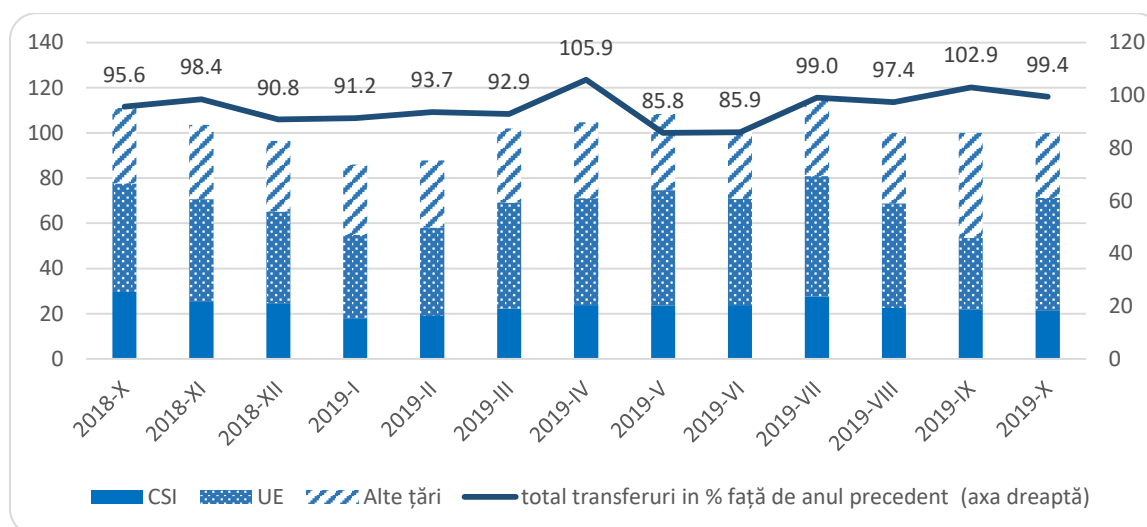
4.2. Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate de persoanele fizice ale Republicii Moldova

Temperarea activității economiei globale evidențiată în anul curent, care se datorează în mare parte accentuării tensiunilor geopolitice și comerciale și înăsprirea condițiilor financiare în țările dezvoltate, se resimte și asupra evoluției remiterilor.

Astfel, în 10 luni ale anului 2019 volumul total al transferurilor bănești din străinătate efectuate prin băncile din Republica Moldova de către persoanele fizice au înregistrat o diminuare cu 5% comparativ cu perioada similară a anului 2018 și au însumat 1013,4 mil. dolari SUA. De fapt, diminuarea transferurilor a avut loc începând cu luna august 2018, fiind cauzată, în general, de stagnarea economiei Federației Ruse (țara din care provin cea mai mare parte a remitențelor). De asemenea, transferurile respective s-au diminuat și din contul contractării cererii interne în Italia și recesiunii economice din Turcia.

Factorii principali ce influențează volumul remitențelor sunt salariul mai mare oferit în țările angajatoare decât în țară pentru același post de muncă, precum și nivelul scăzut de trai al populației.

Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate de persoane fizice prin băncile din Republica Moldova, pe zone geografice (mil.dolari)

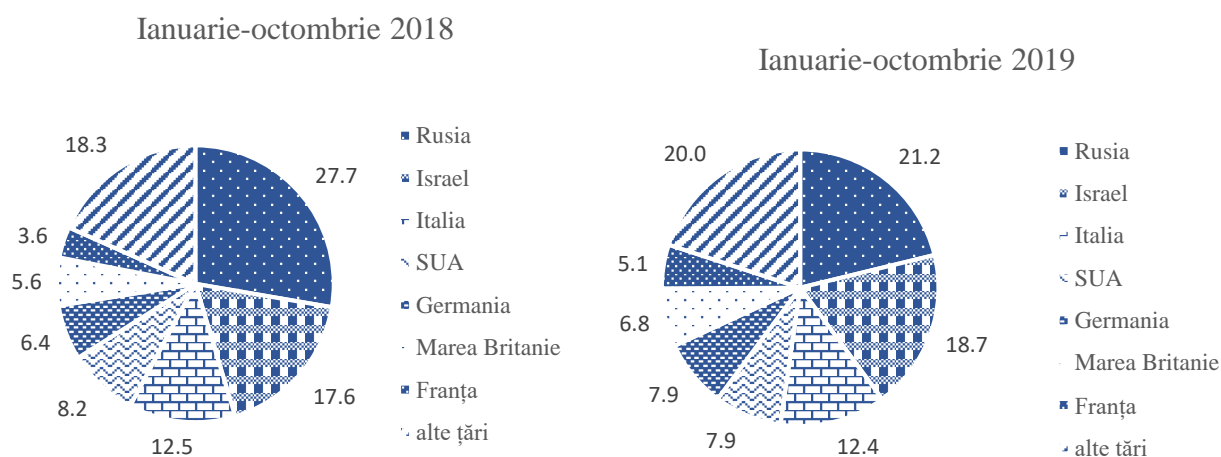

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În structura geografică a remitențelor, predomină transferurile din Rusia și Israel. Ponderea acestora a constituit respectiv 21,2% și 18,7%, fiind urmată de Italia cu cota de 12,4% din volumul total. Astfel, acestor 3 țări revin circa 52,3% din volumul total al transferurilor.

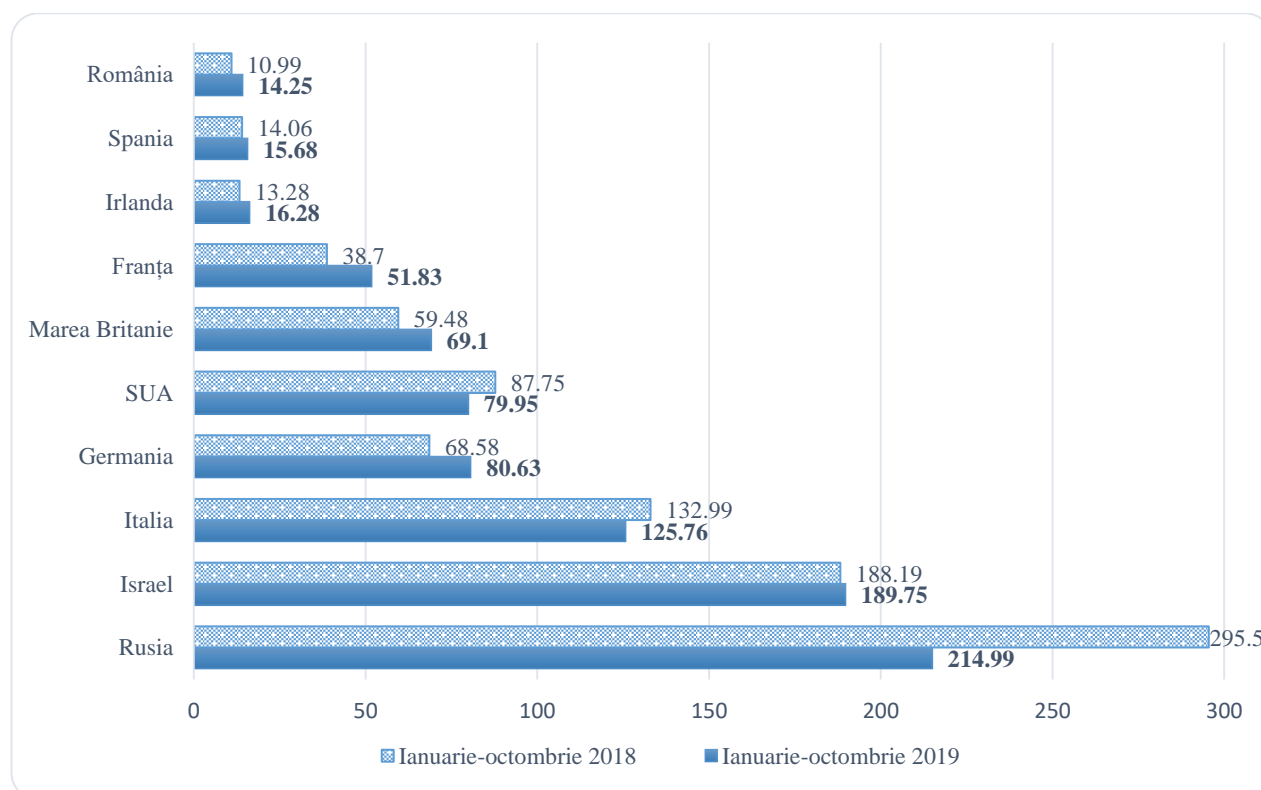
Structura geografică a transferurilor de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice, %

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Totodată, ponderea transferurilor din Federația Rusă continuă să se diminueze, atingând 21,2%, față de 27,7% în ianuarie-octombrie 2018. Transferurile din Federația Rusă s-au micșorat cu 27,2% față ianuarie-octombrie 2018. În același timp, transferurile din Franța au crescut cu 33,9%, din România - cu 29,7%, Germania - cu 17,6%, Marea Britanie – cu 16,2%, Spania – cu 11,5% etc. Această situație se explică, pe de o parte, prin stagnarea economică în Rusia și, pe de altă parte, prin orientarea muncitorilor spre statele din Uniunea Europeană și Israel, având acces mai liber pe piețele muncii ale acestor țări.

Primele 10 țări după proveniența transferurilor de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice, mil.dolari SUA

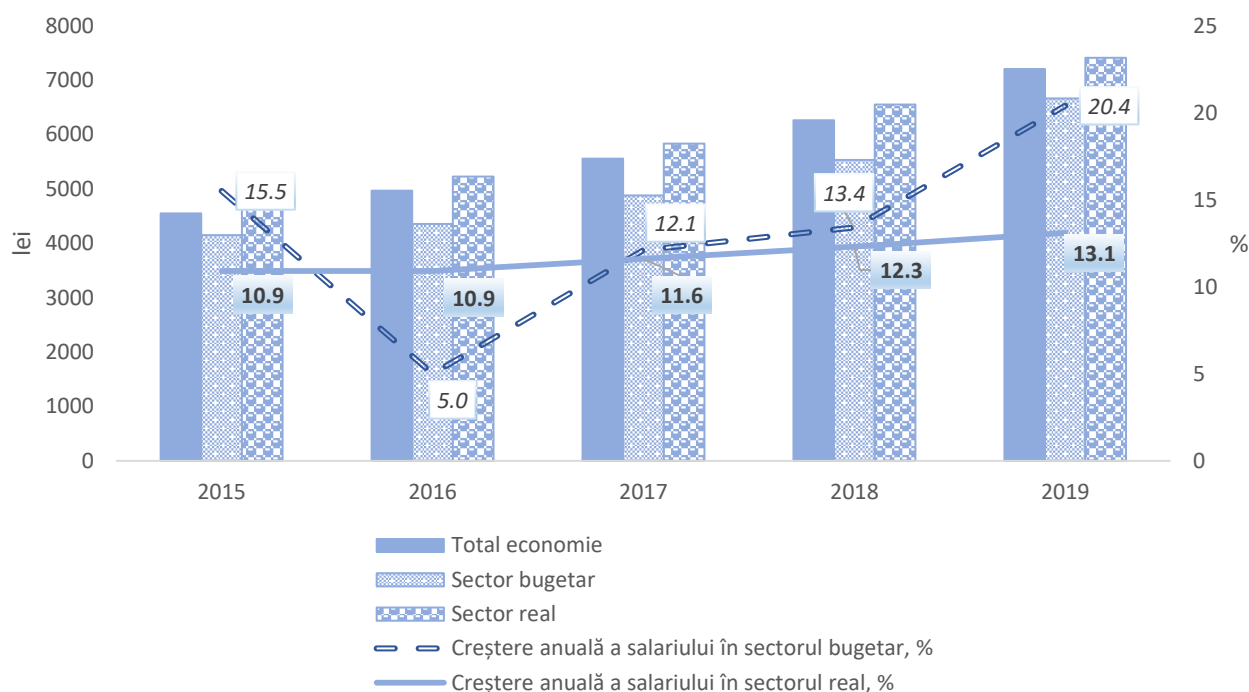
Sursă: Banca Națională a Moldovei

5. Sfera socială

Câștigul salarial mediu lunar brut al unui salariat din economia națională în 9 luni 2019 a constituit 7203,9 lei și s-a majorat cu 15% în termeni nominali și cu 10,5% în termeni reali față de aceeași perioadă a anului 2018. Exprimat în valută străină acesta a constituit circa 364 Euro sau 409 dolari SUA.

Cea mai însemnată majorare s-a atestat în sfera bugetară - cu 20,4%, câștigul salarial mediu lunar însumând 6660,4 lei, iar în sectorul real – 7408 lei și s-a majorat cu 13,1% (în termeni nominali). Creșterile salariale din sectorul bugetar se datorează exclusiv implementării sistemului unic de salarizare în sectorul bugetar. Totuși, trebuie de ținut cont de faptul că aceste măsuri creează povară asupra bugetului public. Conform ultimelor date disponibile la 31 octombrie 2019 bugetul public național s-a încheiat cu un deficit de circa 1,8 mld. lei, spre deosebire de perioada similară a anului trecut, când bugetul s-a încheiat cu un excedent în valoare de 1,4 mld. lei.

Evoluția câștigului salarial mediu pe economie, sectorul bugetar și real, 9 luni 2015-2019

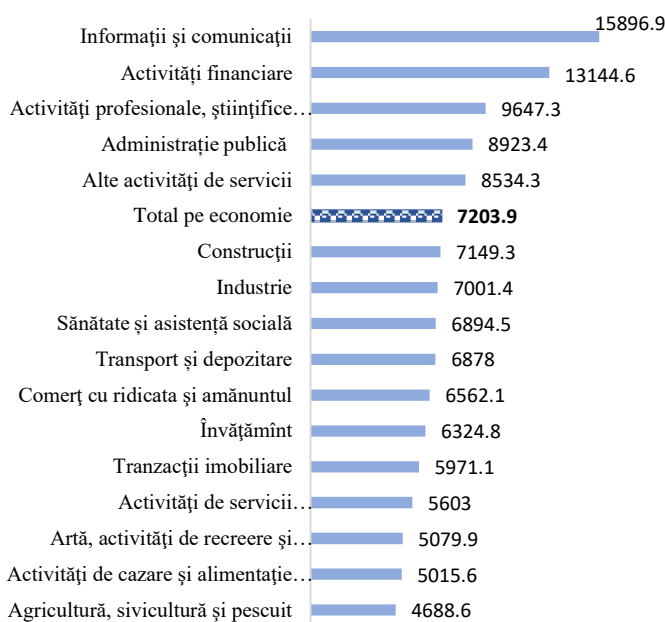

Sursă: Biroul Național de Statistică

Majorarea salariilor din sectorul real a fost determinată în mare măsură de implementarea reformei fiscale, care, pe de o parte, a favorizat ieșirea salariilor din economia ascunsă, iar pe de altă parte a condiționat acumularea economiilor pe conturile angajatorilor și, prin urmare, creșterea salariilor în sector. Totodată, creșterea cererii interne a impulsionat activitatea agenților economici, ceea ce a condiționat accentuarea necesarului de forță de muncă și, în condițiile unei oferte mai mici, s-a creat presiune asupra prețului muncii (salariul). Cu toate acestea, trebuie de atenționat asupra faptului că majorarea salariilor și a cererii interne din partea populației conduce la încălzirea economiei și creează presiuni inflaționiste.

**Câștigul salarial mediu lunar pe activități economice
în ianuarie-septembrie 2019, lei**

Salarii **mai mici** decât media pe țară au fost plătite în Agricultură (65,1% față de media economie), Activități de cazare și alimentație publică (69,6%), Artă (70,5), Tranzacții imobiliare (83%), Învățământ (88%) etc.

Salarii **mai mari** au fost achitate în activități precum: Informații și comunicații (2,2 ori), Activități financiare și de asigurări (1,8 ori), Activități profesionale, științifice și tehnice (+33%), Administrație publică (+23%) etc.

Sursă: Biroul Național de Statistică

La oficiile forței de muncă în ianuarie-octombrie 2019 au fost înregistrați circa 23,2 mii **șomeri**, fiind cu 13,8% mai puțini față de numărul acestora înregistrați în ianuarie-octombrie 2018. Din totalul șomerilor înregistrați, au beneficiat de ajutor de șomaj circa 2,8 mii persoane, numărul acestora fiind mai mic cu 3,5% față de aceeași perioadă a anului precedent. Mărimea medie a ajutorului de șomaj în perioada ianuarie-octombrie 2019 a constituit 1530,1 lei, în diminuare cu 2,6% față de ianuarie-octombrie 2018.